

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2015

Bc. Jana Strouhalová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

**Pohled mladistvých chlapců
na fenomén partnerského násilí**

Diplomová práce

Autor: Bc. Jana Strouhalová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Slaninová

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: **2014/2015**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	Jana Strouhalová
Osobní číslo:	P13127
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název tématu:	Pohled mladistvých chlapců na fenomén partnerského násilí
Zadávající katedra:	Katedra sociální pedagogiky

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je popis a analýza fenoménu partnerského násilí a zjištění postojů současných mladistvých chlapců k partnerskému násilí. Pozornost bude soustředěna k formám, příčinám a projevům partnerského násilí a k jeho aktérům. O partnerském násilí bude dále pojednáno v sociálně pedagogickém kontextu. Metodou sběru dat budou semistrukturovaná interview, data budou analyzována za využití prvků zakotvené teorie.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Gabriela Slaninová
Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

7. ledna 2014

Datum odevzdání diplomové práce:

6. března 2015

Doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

L.S.

Mgr. Iva Junová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně, pod vedením vedoucí diplomové práce. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ve Vesci dne:

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Gabriele Slaninové za metodickou pomoc a cenné rady, které mi udělovala při zpracování diplomové práce.

Anotace

STROUHALOVÁ, Jana. *Pohled mladistvých chlapců na fenomén partnerského násilí*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 78 s. Diplomová práce.

Cílem práce je popis a analýza fenoménu partnerského násilí a zjištění postojů současných mladistvých chlapců k partnerskému násilí. Pozornost bude soustředěna k samotnému fenoménu partnerského násilí, všimneme si jeho forem, projevů, příčin, které vedou k jeho vzniku a samotných aktérů. Dále budou zmíněny důsledky partnerského násilí. Jelikož cílovou skupinou výzkumného šetření budou mladiství chlapci, práce se pokusí přiblížit charakteristiky adolescence jako klíčového období pro formování identity a utváření postojů jedince. V této souvislosti bude nastíněna teorie postojů z pohledu sociální psychologie. Osvětlí, co jsou postoje, zaměří se na jejich složky a vlastnosti, dále zmíní mechanismy utváření a změny postojů. Následně práce nabídne pohled na partnerské násilí v sociálně pedagogickém kontextu. Součástí diplomové práce je popis výzkumného šetření, pro které byl zvolen kvalitativní design. Metodou sběru dat budou semistrukturovaná interview, data budou analyzována za využití prvků zakotvené teorie.

Klíčová slova: partnerské násilí, agrese, mládež, chlapci

Annotation

STROUHALOVÁ, Jana. *Teenage boys' view on partner violence*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 78 pp. Diploma Thesis.

The aim of the Thesis is to describe and analyze the phenomenon of partner violence and to find out the attitudes of contemporary teenage boys towards partner violence. Attention will be paid to the phenomenon of partner violence itself, we will notice its forms, manifestations and causes that lead to its origins and to its participants. There will also be mentioned consequences of partner violence. As teenage boys are the target group of the research, the Thesis tries to describe the characteristics of adolescence as the crucial period for the formation of identity and shaping individuals attitudes. In this context, the theory of attitudes from the perspective of Social Psychology will be outlined. It will clarify what the attitudes are, it will focus on their constituents and characteristics, further the mechanisms of formation and changes in attitudes will be mentioned. Next, the phenomenon of partner violence will be discussed from the point of view of Social Pedagogy. Description of the research for which the qualitative design was chosen is the final part of the Thesis. Semi-Structured interviews will be the data collection method. Afterwards, the data will be analyzed using the principles of Grounded theory.

Key words: Partner violence, Agression, Youth, Boys

OBSAH

Úvod	11
1 PARTNERSKÉ NÁSILÍ – SPECIFIKACE FENOMÉNU	13
1.1 Formy a projevy partnerského násilí	15
1.2 Příčiny partnerského násilí – od jednofaktorových teorií k multikauzalitě	16
1.3 Aktéři partnerského násilí – od intimního terorismu k situačnímu párovému násilí	17
1.3.1 Agresor partnerského násilí	18
1.3.2 Oběť partnerského násilí	19
1.4 Důsledky partnerského násilí pro oběť a agresora	20
1.5 Pohled společnosti na partnerské násilí	22
2 CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ ADOLESCENCE ...	25
2.1 Adolescence z pohledu vývojové psychologie	27
2.2 Formování identity adolescenta	28
2.3 Období adolescence jako etapa formování partnerských vztahů	29
3 POSTOJE	31
3.1 Komplexita postojů – tříložkový model	32
3.2 Vlastnosti postojů	33
3.3 Utváření postojů	34
3.4 Změna postojů	35
4 PARTNERSKÉ NÁSILÍ V SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉM KONTEXTU ...	37
4.1 Prevence partnerského násilí	38
4.1.1 Primární prevence	39
4.1.2 Sekundární prevence	40
4.1.3 Terciární prevence	40
4.2 Možnosti intervence v případech partnerského násilí ...	41

5	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	45
5.1	Definice záměru, teoretická východiska a cíle výzkumného šetření	45
5.2	Použité výzkumné metody	46
5.2.1	Limity kvalitativního výzkumu	48
5.3	Volba a charakteristika výzkumného souboru	49
5.4	Průběh výzkumného šetření	50
5.5	Analýza rozhovorů	52
5.6	Diskuse výsledků	63
5.7	Shrnutí výzkumného šetření	69
	Závěr	72
	Seznam použitých zdrojů	75
	Seznam příloh	78

Úvod

Tématem diplomové práce je fenomén partnerského násilí z pohledu mladistvých chlapců. Partnerské násilí jako téma diplomové práce jsme zvolili z důvodu jeho společenské závažnosti. Až do relativně nedávné doby bylo toto téma jakýmsi nepsaným společenským tabu. V souvislosti s ním se obecně vžilo několik předsudků, jako například, že oběť domácího násilí většinou agresora vyprovokuje, proto si za vše může sama, nebo že se tato problematika týká pouze lidí na okraji společnosti. Dalšími běžnými mýty jsou názory, že za domácím násilím stojí vždy alkoholismus, nebo že týrané ženy by přece mohly násilníka opustit, kdyby opravdu chtěly. O fenoménu domácího, respektive partnerského násilí se začalo více mluvit a psát až v 90. letech minulého století. Jako první začaly toto téma otevírat neziskové organizace, po nich se příspěvky s tematikou prevence domácího násilí i pomoci jeho obětem začaly objevovat i ve sdělovacích prostředcích. Postupně docházelo k boření celospolečensky zažitých myšlenkových stereotypů a veřejnost si byla nucena zvyknout na nepříjemnou myšlenku, že k projevům domácího násilí může docházet napříč všemi společenskými vrstvami, tedy i v domácnostech, které se při zběžném pohledu zvenčí jeví jako spořádané, kultivované a vzorné. Stejně jako domácí násilí není fenoménem vázaným na určitou sociální skupinu, tak také obětí se může stát každý: žena, dítě, muž či senior. Dá se říci, že postoj společnosti v České republice k domácímu násilí opsal okolo přelomu milénia oblouk od tabuizovaného tématu až k legislativním změnám. Jelikož problematika domácího násilí je velmi rozsáhlá, není v našich silách postihnout tento negativní společenský fenomén v plné šíři. V této práci se zaměříme na partnerské násilí, které se děje mezi manžely nebo v párech nesezdaných.

Rozhodli jsme se zaměřit na výše zmiňovanou tematiku z pohledu mladistvých chlapců. Důvody pro zkoumání pohledu mladistvých chlapců byly profesní i osobní. Jako osoba pracující v pomáhajících profesích se s touto specifickou věkovou kategorií každodenně setkávám a zajímají mě jejich názory a postoje ke zvolenému tématu. Dalším důvodem je, že partnerské násilí se netýká pouze jeho přímých účastníků, tedy oběti a agresora, ale i dětí, které s nimi žijí ve společné domácnosti. Nejenže přítomnost dětí u ojedinělých či opakovaných případů domácího násilí vede k dlouhodobému poškození jejich zdraví, ale má mnoho důsledků také na jejich osobnostní vývoj. Budou-li děti žít v prostředí, kde rodiče jsou na sebe agresivní, ať už v rovině fyzické či psychické, existuje významné riziko, že samy pak dle principů sociálního učení přijmou

takové reakce do svého modelu chování a budou se později chovat obdobně ve vlastním partnerském vztahu. Zkušenost s domácím násilím v dětském a adolescentním věku v orientační rodině je jedním z rizikových sociálních faktorů přispívajících ke vzniku násilných vzorců chování v dospělém věku ve vlastní rodině prokreační. Ovšem již pouhé pozorování násilných útoků mezi vlastními rodiči má vliv na vznik a rozvoj domácího násilí v dospělosti. Nedávné výzkumy prováděné v této oblasti se zaměřují na pohled dívek (například Bendlová, 2013), ale přístup chlapců není tak dostatečně popsán, proto je zde prostor pro kvalitativní šetření.

Vycházíme z předpokladu, že domácí násilí zasahuje významnou měrou do vztahů a i ti, kteří se s tímto jevem nesetkali, k němu zaujímají nějaký postoj. Z výše uvedených důvodů si klademe následující otázky: Jak jsou mladiství chlapci informováni o problematice partnerského násilí? Kde hledají zdroje informací? Jaký je vztah mladistvých chlapců k tomuto fenoménu? Jaké jsou subjektivní předpoklady jejich chování? V případě, že se s tímto fenoménem setkali, jaké bylo jejich chování reálně?

Cílem diplomové práce bude popsat a analyzovat fenomén domácího násilí z pohledu mladistvých chlapců. Ve výzkumném šetření je cíl práce specifikován na zjištění postojů současných mladistvých chlapců k domácímu násilí. Ve vztahu k cíli výzkumu stanovujeme nejprve výzkumný problém: postoj mladistvých chlapců k partnerskému násilí. Hlavní výzkumnou otázku formulujeme následovně: **Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?** Naším záměrem je postihnout kognitivní, emocionální i konativní úroveň postoje našich respondentů ve vztahu k fenoménu domácího násilí. Jak bylo zmíněno, vzhledem k tomu, že námi zvolené téma v těchto souvislostech nebylo doposud v českém prostředí dostatečně podrobně prozkoumáno, volíme kvalitativní výzkumný design. Metodou sběru dat bude semistrukturované interview, data budou analyzována za využití prvků zakotvené teorie. **Předpokládané využití práce** je především pro zvýšení informovanosti pedagogů, sociálních pedagogů, vychovatelů a dalších odborníků z řad pomáhajících profesí pracujících s dospívajícími jedinci.

1 Partnerské násilí – specifikace fenoménu

Pojmem domácí násilí se označuje násilí, ke kterému dochází doma, v soukromí, mimo kontrolu veřejnosti. Snad každý člověk vnímá domov jako své výlučné teritorium, místo intimity a bezpečí. Je proto šokující, že velké množství lidí zažívá nejhorší chvíle v životě právě zde. Paradoxně se cítí bezpečněji v zaměstnání nebo na ulici, než ve vlastním domově. Místo, které by pro každého mělo být útočištěm, se pro ně stává očištěm tím spíše, že pachatelem domácího násilí je nezřídkou osoba pokrevně či emočně blízká. V definicích domácího násilí panuje určitá nejednotnost v oblasti vymezení pojmu. V literatuře najdeme rozličná vysvětlení. Například Ševčík in Baštecká (Baštecká, 2009, str. 63) mluví o kategorii násilí v rodině, do které spadají dvě skupiny – týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte (syndrom CAN) a domácí násilí. Naproti tomu Marvánová-Vargová se přiklání k rozlišení domácího násilí na partnerské a mezigenerační, kdy za mezigenerační je považováno násilí směřující od rodičů k dětem nebo naopak a partnerským násilím se rozumí násilné chování v intimních vztazích (podle Marvánová-Vargová, 2008). O dvou odborných pohledech na problematiku píše Čírtková in Matoušek: „*Domácí násilí se z latentního jevu přesunulo do kategorie oficiálních a závažných společenských problémů nikoli na základě kriminálních statistik, ale díky aktivitám ženských spolků a organizací v USA koncem 70. a začátkem 80. let 20. století. Proto bylo původně tematizováno a řešeno jako násilí na ženách. Teprve později se začíná hovořit i o domácím násilí páchaném na mužích či seniorech. Dnes vedle sebe koexistují dva hlavní pohledy na domácí násilí: kriminologický a feministický. Feministický přístup otevřeně deklaruje svou zaujatost pro ženskou, eventuálně genderovou perspektivu v nazírání problému. Kriminologický přístup studuje domácí násilí bez ohledu na pohlaví a věk pachatele i oběti.*“ (Matoušek, 2013, str. 353)

Pro potřeby této práce budeme pojem domácí násilí vymezovat v jeho užším pojetí, v souladu s tradičním chápáním pojmu v anglicky psané literatuře. Z tohoto pojetí vychází definice vytvořená Metropolitní policií Velké Británie, která deklaruje, že domácí násilí je „*násilné jednání, ohrožující chování, zneužívání psychické, fyzické, sexuální, ekonomické nebo emocionální, mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimními partnery, a to bez ohledu na pohlaví.*“ (Voňková, 2004, str. 7) V tradičním pojetí by tento fenomén mohl být chápán jako násilí mezi manželem a manželkou, v souvislosti s posunem celospolečenského vnímání a jednání v posledních

desetiletích je však třeba do této kategorie zahrnout i násilí ve svazcích druha a družky, nebo v partnerství osob stejného pohlaví.

Kde je však hranice mezi výjimečnou hádkou a domácím násilím? Pokusme se porovnat vymezení pojmu ve třech dostupných zdrojích. Jedna z našich předních odbornic zabývajících se danou problematikou, psycholožka Ludmila Čírtková uvádí, že: *„Domácí násilí (týrání partnerky / partnera) lze charakterizovat jako poruchu vztahu mezi blízkými osobami. (...) Domácí násilí je definováno jako opakující se, jednostranné násilí fyzické, psychické, sexuální či sociální a ekonomické, které se ve vztahu mezi blízkými osobami bydlícími ve společném obydlí vyskytuje dlouhodobě.“* (Čírtková in Matoušek, 2013, str. 353) Autorky Marvánová-Vargová, Pokorná a Toufarová za charakteristické znaky domácího násilí považují opakování, dlouhodobost a zvyšování intenzity násilí. (Marvánová-Vargová, 2008, str. 9) Ještě větší zpřesnění pojmu poskytuje Aliance proti domácímu násilí, která vymezuje definiční znaky domácího násilí následovně:

- *„Opakování a dlouhodobost – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.*
- *Eskalace – od urážek se stupňuje k psychickému snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.*
- *Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné – domácí násilí nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.*
- *Neveřejnost – probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly.*
- *Aby skutek byl domácím násilím, musí být naplněny všechny čtyři znaky.“* (Aliance proti domácímu násilí, Bílý kruh bezpečí)

Dva z citovaných zdrojů (Čírtková a Marvánová-Vargová) uvádějí mezi znaky domácího násilí opakování a dlouhodobost. Stupňování intenzity (eskalace) násilí je uváděna také ve dvou ze tří zdrojů (Marvánová-Vargová a Aliance proti domácímu násilí). První z citovaných zdrojů navíc již v samotné definici uvádí i formy domácího násilí, kterým bude pozornost věnována v následující podkapitole.

Pro potřeby této práce tedy na základě porovnání odborných pramenů přijímáme pojem domácí násilí jako opakující se, dlouhodobé projevy násilí jednoho partnera k druhému, jejichž intenzita se v čase zvyšuje.

1.1 Formy a projevy partnerského násilí

Kategorizace podob domácího násilí je značně nesnadná. Její obtížnost plyne z faktu, že v dostupné literatuře je popsáno několik základních oblastí domácího násilí, většina z nich však může mít několik projevů. Marvánová-Vargová uvádí následující formy domácího násilí, s upozorněním, že se mohou vyskytovat v různých vzájemných kombinacích:

- *„Psychické násilí – zahrnuje nadávky, obviňování, podezírání, pokořující poznámky či gesta, znevažování a podceňování, zesměšňování a ponižování doma i ve společnosti.*
- *Izolace – zabraňování v kontaktu s rodinou či přáteli, sledování telefonátů, pronásledování, nečekané „kontrolní“ návštěvy či telefonáty.*
- *Ekonomická kontrola – omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na provoz domácnosti, ale i zákazy chodit do práce nebo se dále vzdělávat, nucení do práce.*
- *Vydírání, nátlak – vyhrožování fyzickým násilím, zastrašování různými způsoby, rozkazování, co má oběť udělat, odpírání spánku nebo potravy.*
- *Vyhrožování sebevraždou či jiným destruktivním činem, pokud oběť neudělá to, co si násilník přeje.*
- *Fyzické násilí – zahrnuje například fackování, bití, kopání, škracení, pálení, mlácení o zeď, rány pěstí, ohrožování nožem či jinou zbraní.*
- *Sexuální násilí – znásilnění, nucení násilím nebo jeho hrozbami k sexu či sexuálním praktikám, které oběť odmítá, odpírání sexu v souvislosti s ponižujícími komentáři ohledně vzhledu oběti.“ (Marvánová-Vargová, 2008, str. 13)*

Podobně Ševčík a Špatenková ve své typologii domácího násilí uvádějí fyzické násilí, psychické násilí v neverbální i verbální formě, ekonomické násilí, sexuální násilí a sociální násilí (Ševčík, 2001, str. 47-52). Jelikož posledně jmenované se v první typologii nevyskytuje, uvádíme zde jeho vysvětlení: *„Sociální násilí zahrnuje využívání dětí a jiných osob jako prostředku nátlaku na ohroženou osobu, zákazy kontaktů s rodinou a přáteli a někdy izolaci, nemožnost setkávat se s jinými lidmi.“ (Ševčík, 2001, str. 50)* V posledním zmiňovaném bodu se tato definice překrývá s typologií Marvánové-Vargové. Podobně Čírtková definuje domácí násilí jako *„násilí fyzické, psychické, sexuální či sociální a ekonomické.“ (Čírtková in Matoušek, 2013, str. 353)*

I přes drobné odlišnosti jednotlivých klasifikací základním principem zůstává, že oběť domácího násilí bývá ze strany útočníka vystavována rozličným způsobům špatného zacházení, ubližování, ponižování a dalším projevům chování, které degradují její lidskou důstojnost nebo ohrožují její zdraví. Nejbolestnějším aspektem bývá skutečnost, že se tak děje ze strany osoby kdysi důvěrně emočně blízké.

1.2 Příčiny partnerského násilí – od jednofaktorových teorií k multikauzalitě

Při zamyšlení nad příčinami domácího, respektive partnerského násilí se v rámci veřejného mínění objevují myšlenky na vrozené násilné sklony jedinců nebo jejich malé sebevědomí, které si kompenzují ponižováním druhého a stranou nezůstávají ani úvahy o vlivu návykových látek. Všechna výše zmíněná tvrzení jsou však na bázi laických spekulací. Díky tomu, že problematika domácího násilí je v posledních letech poměrně hojně zkoumána, máme možnost uchýlit se k seriózním vědeckým zdrojům. V odborné literatuře je rozvinuto několik teorií, popisujících možné příčiny vzniku a rozvoje domácího násilí.

Dle Ševčíka a Špatenkové byly nejprve formulovány jednofaktorové teorie, z nichž každá na problematiku nahlíží z poněkud jiného úhlu, vždy však postihuje pouze určitou část zkoumané problematiky. Jsou jimi: Biologicko-genetická teorie (která vysvětluje násilné chování jako obecné predispozice jedince), psychologická teorie (hledající příčiny agresivního chování v povahových zvláštностech násilné osoby), sociologická teorie (která spatřuje zdroje domácího násilí v sociokulturních jevech souvisejících se vznikem a uplatňováním moci ve společnosti) a feministické teorie (zdůrazňující patriarchální rodinnou strukturu, zdůrazňující nerovnost pohlaví) (podle Ševčík, 2001, str. 32-37). Podobně je výčet teoretických přístupů ke studiu partnerského násilí předkládán u Marvánové-Vargové, kde zahrnuje psychoanalýzu, teorii sociálního učení, sociálně psychologické teorie, teorie osobnosti, teorii rodinných systémů, teorii stresu a feministické teorie (Podle Marvánová-Vargová, 2008, str. 25-36). Lze konstatovat, že obě zmíněné klasifikace teorií jsou ukotveny v obdobném okruhu oblastí. Odborníci však dále zdůrazňují, že v současné době je upřednostňován multikauzální pohled, který výše zmíněné přístupy propojuje do integrujícího modelu jako prolínání makrosystémové, exosystémové a mikrosystémové roviny (zastupující hierarchii hodnot v dané společnosti, bezprostřední životní okolí jedince a samotnou rodinu) s rovinou ontogenetickou, zohledňující individuální charakteristiky zúčastněných osob a jejich interakce. „*Za více než 30 let výzkumu v této oblasti se*

přenesla pozornost od individualistického, psychiatrického modelu k multidimenzionálnímu modelu partnerského násilí, který zkoumá nejenom jedince, ale i rodinu a celou společnost.“ (Marvánová-Vargová, 2008, str. 26)

1.3 Aktéři partnerského násilí – od intimního terorismu k situačnímu párovému násilí

Všimněme si nyní dvou hlavních postav partnerského násilí a zabývejme se blíže osobami útočníka a oběti. Při diskusích o domácím násilí je pojmem oběť většinou myšlena žena a pojmem agresor (případně útočník, násilník) se rozumí muž. To odpovídá rozšířeným představám a názorům veřejnosti. V praxi tomu však pokaždé tak nebývá. Vymětalová uvádí výsledky výzkumu, podle kterého *„Celkem 13,4 % žen a necelých 5 % mužů přímo odpovědělo, že byli v průběhu svého života fyzicky napadeni svým (současným nebo bývalým) partnerem či partnerkou.*“ (Vymětalová, 2001, str. 104) Vidíme tedy, že obětí domácího násilí se stávají i muži a stejně tak se vyskytují ženy, které se partnerského násilí dopouštějí. Ačkoli rozdělení rolí v případech partnerského násilí není jasně předem dané, stále dalece nejčastější model násilí v heterosexuálním vztahu je ten, kdy násilníkem je muž a obětí žena. To s sebou nese základ pro pojetí partnerského násilí jako výsledku genderové asymetrie.

Sociolog Michael Johnson přichází s teorií, podle které existují tři různé druhy případů partnerského násilí. Ve všech případech se používá název „partnerské násilí“, ale liší se ve svém původu, povaze a důsledcích: *„První typ násilí, který Johnson rozlišuje, se nazývá intimní terorismus. To je model kontroly chování za pomoci řady nástrojů, včetně fyzického násilí, izolace, ponižování a hrozeb. Johnson uvádí, že tohoto druhu násilí se hlavně dopouštějí muži na ženách v heterosexuálních vztazích. Intimní terorismus není výrazem frustrace, je vědomě používán se záměrem ovládat partnera.*

Druhý typ, který Johnson popisuje, je násilný odpor, kterého se na svých partnerech dopouštějí především ženy, které od nich samy zažívají intimní terorismus. Tento případ nastává, když žena užije násilí proti partnerovi v sebeobraně, k obraně dítěte, nebo jako odvetu. Tak se může stát, že oběť, na které je primárně pácháno domácí násilí, je na základě jednoho incidentu označena za pachatele, a naopak ten, kdo je primárním pachatelem může být označen za oběť.

Za třetí existuje situační párové násilí. Johnson tvrdí, že tohoto typu násilí se dopouštějí ve stejném počtu muži i ženy v heterosexuálních vztazích. Jsou to případy, kdy po vzniku neshody následuje verbální a / nebo fyzický konflikt. Může dojít k vyhocenému násilí,

ale nejde o model chování, vyznačující se snahou ovládat druhého ani o snahu jednoho partnera udržet si nadvládu nad druhým. Tímto typem násilí je (jakkoli nepřijatelným způsobem) manifestována frustrace a napětí. Toto násilí bychom mohli nazvat "boj".“ (Domestic Abuse and Gender Inequality, Centre for Research on Families and Relationship, Edinburgh, 2013, vlastní překlad)¹

Dále jsou uváděny výsledky výzkumu, podle kterého muži, kteří ohlásili partnerské násilí, zažili často situační párové násilí nebo násilný odpor partnerek. Jak ukazují výsledky projektu, vyvinutého speciálně pro muže, kteří zažili domácí násilí, o 46% z napadených mužů bylo známo, že jsou pachatelé partnerského násilí. Jiný výzkum, prováděný ve Skotsku na menším vzorku zjistil, že 42% mužů, kteří sami sebe deklarovali jako oběť napadení, se dříve sami dopustili partnerského násilí (Podle Centre for Research on Families and Relationship).

1.3.1 Agresor partnerského násilí

Bylo uvedeno, že přestože je pojem agresor použit v mužském rodě, neznamená to, že by útočníkem v případech partnerského násilí byli výhradně muži. Tento případ je však častější, zabývejme se jím tedy nejdříve. Špatenková uvádí tzv. Charakteristiku násilných mužů. Podle ní se domácího násilí signifikantně častěji dopouštějí muži, kteří:

- vyrostli v násilných domácnostech – byli pravděpodobně sami obětí násilí v dětství a / nebo byli svědky domácího násilí (otec bil matku) nebo se setkali s násilím mezi jinými významnými osobami ve svém životě,
- jsou silně majetnickí a žárliví,

¹ „The first type of violence Johnson identified is called intimate terrorism. This is pattern of controlling behaviour using a range of tools, including physical violence, isolation, degradation and threats. Johnson argues this is overwhelmingly perpetrated by men against women in heterosexual relationships. Intimate terrorism is not an expression of frustration but is used with the intent to control the partner.

The second type Johnson identified is violent resistance which is overwhelmingly perpetrated by women experiencing intimate terrorism against their perpetrators. This is when a woman uses violence in self-defence, child-defence or retaliation. It is possible, in this way, to see that someone who is primarily experiencing domestic abuse could be labeled as a perpetrator based on one incident of violence and that someone who is primarily a perpetrator may be labeled a victim.

Finally there is situational couple violence. This, Johnson argues, is perpetrated in equal numbers by men and women in heterosexual relationships. It is where disagreement arises and conflict, verbal and / or physical ensues. The violence may be extreme but it is not part of a pattern of other controlling behaviours by one partner to maintain dominance over the other. This use of violence represents an expression (however unacceptable) of frustration and tension. We might call this violence „fights“.

- vyznávají „tradiční“ hodnoty a rozdělení genderových rolí,
- mají násilnické sklony,
- vykazují problematické sexuální chování,
- mají „dvojitou tvář“ (dr. Jekyll a pan Hyde) – na jedné straně jsou oddaní, pozorní a starostliví, ale na druhé straně jsou agresivní, nenávistní, vulgární, vzteklí a despotičtí. Hlavně před ostatními obvykle vystupují pouze jako laskaví, hodní a ohleduplní muži, manželé, otcové či synové, což zvyšuje riziko, že osobám ohroženým domácím násilím potom nikdo nevěří.
- chovají se jako malé dítě,
- nejsou schopni převzít zodpovědnost, ze svých činů obviňují druhé (ona mě vyprovokovala) (podle Ševčík, 2001, str. 71-72).

Jak již bylo uvedeno, násilí na svém partnerovi se však dopouštějí také ženy. Tento model, který zcela odporuje vžitým společenským představám, není v literatuře příliš popsán, neznamena to však, že neexistuje. *„Problém žen jako násilných osob v partnerských vztazích je z velké části neprozkoumaný. Pro tento nedostatek informací existuje mnoho důvodů, hlavní z nich je, že muži se jen neochotně a neradi přiznávají, že jsou svou ženou týráni. Ženy by jako násilné osoby rozhodně neměly být podceňovány. Lze se totiž domnívat, že muži mohou být napadáni možná stejně často jako ženy, avšak získat pro to empirické důkazy bude obtížné. Proto jsou pravděpodobně oficiální statistiky hodně mírné, když hovoří o 2-5 % případů.“* (Ševčík, 2001, str. 65) Z výše uvedeného vyplývá, že také ženy se dopouštějí partnerského násilí. V těchto případech pouze dochází ke změně formy použité agrese. Muži jsou častěji původci sexuálního a fyzického násilí, zatímco ženy častěji iniciují psychický teror, další jejich relativně častou a zároveň velmi zákeřnou metodou týrání je manipulace s dětmi a snaha o omezení styku dětí s otcem. Pokud dojde k fyzickému násilí s následkem zranění, vzhledem k odlišné tělesné konstituci muže a ženy má svá specifika: bývá následkem házení věcmi (např. žehličkou), polítvá vařící vodou či rozpáleným olejem, říznutí či bodnutí kuchyňským nožem.

1.3.2 Oběť partnerského násilí

Pod tímto pojmem si nejspíš představíme submisivní, neprůbojnou, tichou ženu typu „šedá myška“, spíše nižšího vzdělání i sociálního postavení, která trpně snáší násilí ze strany muže. Ani jedna z částí tohoto tvrzení však neplatí beze zbytku. *„Objektem násilí se může stát kterákoliv žena, nezávisle na věku, vzdělání, kultuře, ekonomickém*

statusu nebo stylu života. Za rizikový faktor bývá považována etapa dětství, pokud dítě bylo přímo objektem týrání nebo svědkem týrání členů své rodiny, např. matky jiným jejím členem.“ (Voňková, 2004, str. 12) Překvapivě tedy i žena společenská, v zaměstnání úspěšná a finančně dobře zajištěná může být svým partnerem týrána. Její bezstarostnost může být pouhou maskou, zastírající pravou povahu situace. Stále se však zabýváme ženou jako obětí, i v citovaném textu je zmíněna žena, která se může stát objektem domácího násilí. Jako by ani neexistovala možnost, že se objektem partnerského násilí stane muž. Důvodem je nejen skutečnost, že ve většině případů domácího násilí skutečně je žena obětí, ale zřejmě také stereotypy, přetrvávající v myšlení. Objektem partnerského násilí se však mohou stát i muži. Jak bylo vysvětleno, většinou se tak stává za použití jiných forem násilí a muži také vnímají daleko hůře představu, že by se veřejně svědčili se svou situací oběti.

Je zajímavé, že pouhá přítomnost u domácího násilí v dětství figuruje jako rizikový faktor jak na straně násilníka tak oběti domácího násilí. Tato skutečnost se jeví jako důležitá vzhledem k tématu práce, kterým je pohled adolescentních chlapců na problematiku partnerského násilí. Součástí výzkumného šetření bude snaha zjistit, zda účastníci šetření, tj. chlapci ve věku 15-20 let, mají ze svého okolí přímou či nepřímou zkušenost s domácím násilím.

1.4 Důsledky partnerského násilí pro oběť a agresora

V souvislosti s problematikou důsledků partnerského násilí pro oběť můžeme mluvit o dopadech fyzických, psychických a sociálních. Každá z těchto skupin je pro osobu oběti domácího násilí závažná.

Dopady fyzické bývají ty nejviditelnější. Pro oběť mají podobu modřin, pohmožděnin, škrábanců, popálenin, v závažnějších případech dokonce zlomenin či ran řezných a bodných. O prevalenci těchto případů uvádí Buskotte: *„Dvě třetiny žen, které se potýkají s domácím násilím, často bývají fyzicky zraněné. U třetiny těchto žen jsou po útoku nezbytná lékařská ošetření.*“ (Buskotte, 2008, str. 74) Pokud už je nutné, aby oběť vyhledala lékařskou péči, v mnoha případech se snaží utajit pravý důvod svého zranění. Důvodem bývá stud nebo strach z následků.

Psychické dopady nejsou vidět, bolestivé však bývají stejně, nebo ještě více, než tělesná zranění. Jak je zmíněno výše, jedním z definičních znaků domácího násilí je jeho opakování a dlouhodobost. V takovém případě dochází nezřídka u obětí domácího násilí k rozvoji tzv. syndromu týrané osoby (battered person syndrome), resp. Syndromu

týraného partnera (battered spouse syndrome). „*Syndrom týrané osoby je definován jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, jež vedou ke snížené schopnosti daného jedince efektivně reagovat na prožívané násilí.*“ (Ševčík, 2001, str. 42) Tento syndrom se skládá z různých projevů, které lze rozdělit do následujících kategorií:

- Symptomy posttraumatické stresové poruchy, kam kromě úzkostí, strachu, depresí, přecitlivělosti či nervozity počítáme také poruchy spánku, psychické znovuprožívání traumatických situací (flashback), poruchy příjmu potravy, snížené sebevědomí a problémy s navazováním nových vztahů.
- Naučená bezmocnost, což je stav, kdy týraná osoba dojde k závěru, že jakákoli její snaha ji stejně neochrání před násilím. Jedinec pak upadá do pasivity a letargie. S naučenou bezmocností souvisí drasticky snížené sebevědomí.
- Sebezničující zvládací strategie, které ve fyzické rovině na sebe berou podobu alkoholu či drog, pokusů o sebevraždu nebo dokonce o vraždu. V psychické rovině dochází u týrané osoby k popírání viny útočnicka, popírání vážnosti incidentů, bagatelizaci následků, popírání viktimizace a odmítání nabídek pomoci. (Podle Ševčík, 2001, str. 45)

Mezi sociální důsledky můžeme počítat nepochopení nebo dokonce odsudky okolí, vzniklé ze předsudků, které jsou ve společnosti zažitě. Podrobněji je toto téma popsáno v následující podkapitole. Do kategorie sociálních dopadů můžeme počítat i otázku ekonomického zajištění. Pokud se oběť domácího násilí dokáže ze svazku s agresorem vymanit, její ekonomická situace se může rapidně zhoršit. V případě, že jediným možným řešením jejího bydlení se stane azylový dům nebo charitativní ubytovna, může zároveň dojít k poklesu její společenské prestiže.

V úvahách o důsledcích domácího násilí bývá ve velké většině brána na zřetel situace oběti. Méně je známa skutečnost, že domácí násilí se podepisuje na kvalitě života všech zúčastněných, tedy i útočnicka. „*Méně známé jsou následky, které zanechává užívání násilí na jeho původci. Lze předpokládat, že pokud nejde o jedince s disociální poruchou osobnosti, selhání v partnerském vztahu snižuje obecně sebeúctu i u pachatele partnerského násilí, zvyšuje jeho nejistotu, pokud jde o vlastní interpersonální dovednosti a následkem učení upevňuje sociálně deviantní vzorce jeho chování.*“ (Marvánová-Vargová, 2008, str. 124) V případě, že se případ partnerského násilí stane předmětem policejního vyšetřování, dalším důsledkem pro útočnicka může být nařízená terapie nebo výkon trestu.

Partnerské násilí se výrazně dotýká i osob, které nejsou jeho přímými účastníky, například dětí, rodičů či přátel obou partnerů. Staví je před nutnost zamýšlet se nad situací daného páru, případně před rozhodnutí oznámit případ domácího násilí na policii. Po takovém kroku nezhledka následuje reakce v podobě výčitek, hrozeb a zloby nejen od osoby násilné, ale dokonce i ze strany oběti.

1.5 Pohled společnosti na partnerské násilí

Tématem této práce je zkoumání postojů mladistvých chlapců k problematice domácího násilí. Zajímavé poznatky ohledně postojů veřejnosti v celospolečenském měřítku uvádí Vymětalová (Vymětalová, 2001) v odborném článku, přinášejícím výstupy z ankety, která probíhala paralelně s průzkumem Bezpečnostní rizika, prováděným agenturou UNIVERSITAS. Klíčová část textu se zaměřuje na zkoumání postojové orientace české společnosti k jednotlivým projevům domácího násilí, konkrétně k násilnému chování mezi partnery a k tělesným trestům dětí. Postoje respondentů k oběma výše zmíněným jevům byly analyzovány z hlediska pohlaví a stupně dosaženého vzdělání. Kombinovaný efekt těchto dvou proměnných (pohlaví a vzdělání) byl vizualizován pomocí multivariační analýzy na základě průměrů faktorových skóre. Multivariační analýza potvrdila odlišné vnímání mužů a žen v problematice násilí mezi partnery, stejně jako v problematice použití fyzických trestů jako výchovného prostředku. V postojové struktuře se pozice žen (až na výjimky) obecně blíží k nižší toleranci. Co se týče druhé proměnné, lze souhrnně říci, že spolu se stoupajícím vzděláním klesá tolerance k užití jednotlivých forem násilného chování. Výše uvedená fakta lze stručně shrnout tak, že podle zjištění citovaného výzkumu je tolerance k násilnému chování mezi partnery v postojích české společnosti dost vysoká. Taktéž v otázce použití tělesných trestů při výchově dětí se autoři setkávali se spíše tolerantnějšími postoji (Podle Vymětalová, 2001).

V neposlední řadě je nutno zmínit předsudky, které veřejné mínění vůči domácímu násilí chová. Jak bylo již v úvodu této práce naznačeno, okolo této problematiky se vyskytuje velké množství nejrůznějších mýtů, které do značné míry ovlivňují pohled společnosti. Marvánová-Vargová předkládá souhrn nejčastějších mýtů, týkajících se partnerského násilí:

- Partnerské násilí je soukromá záležitost, do které by se okolí nemělo míchat.
- Partnerské násilí se týká jen několika lidí. K partnerskému násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách.

- Partnerské násilí jsou jen drobné neshody.
- To není násilí, je to jen hádka.
- Příčinou násilí je alkoholismus partnera.
- Ženy muže k násilí vyprovokovaly.
- Situace není tak strašná, jinak by žena odešla.

O každém z uvedených mýtů a předsudků by bylo možno polemizovat a uvést argumenty, dosvědčující jeho nepravdivost, není to však předmětem ani účelem této práce. Nejhorším důsledkem těchto předsudků je skutečnost, že oběť může váhat promluvit o tom, že je týrána svým partnerem. K této nejistotě ji mohou vést obavy, že místo pomoci by se jí dostalo společenského odsouzení a ve výsledku by se tato upřímnost obrátila proti ní. Bohužel, skutečně jak veřejnost tak někdy i odborníci mají tendence hledat vysvětlení zločinu, který spáchal násilník, v charakteru oběti. *„Přestože je fenomén partnerského násilí i v České republice vnímán jako závažný celospolečenský problém, ze zkušeností obětí i odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, jasně vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které znesnadňují pozici oběti a naopak napomáhají násilníkům. Tyto rozšířené předsudky brání ženám, aby otevřeně hovořily o tom, co prožívají, a vedou k jejich další viktimizaci. Tvoří překážky při hledání a poskytování účinné pomoci obětem, omlouvají a racionalizují násilné chování pachatele a odvracejí pozornost od skutečného problému.“* (Marvánová-Vargová, 2008, str. 18) Mechanismus tohoto nepochopení, nebo spíš chybné a zcela opačné interpretace tak závažného problému, jakým je domácí násilí, popisuje i Herman: *„Spoločnosť má tendenciu posudzovať chronicky traumatizovaných ľudí mimoriadne príkro. Zjavná bezmocnosť a pasivita chronicky týranej a zneužívanej osoby, to, že je uviaznutá v minulosti, jej neutíchajúca depresia, somatické príznaky, ale i jej tlejúci hnev často frustrujú jej najbližších ľudí. (...) Pozorovatelia, ktorí nikdy neboli v situácii dlhotrvajúceho teroru a nemajú poňatie o nátlakových metódach, si myslia, že by za podobných okolností preukázali väčšiu odvahu a kládli by väčší odpor ako obeť. Tu možno nájsť korene všeobecnej tendencie rozoberať správanie obeť tak, že sa hľadajú chyby v jej osobnosti alebo morálnom charaktere.“* (Herman, 2001, str. 163)

Stať věnovanou pohledu společnosti na partnerské násilí doplňuje i Kalibová, která píše o stereotypních představách o „pravém znásilnění“ ve snaze upozornit na přetrvávající dezinterpretace příčin, projevů a následků sexuálních útoků v interpretační praxi českých soudů. Autorka upozorňuje na fakt, že na rozhodnutí soudu o vině a trestu

pachatele mají často zásadní vliv proměnné, týkající se oběti, její atraktivita, osobní charakteristika a sociální status. „Rozhodovací praxe je ovlivněna stereotypem „pravého znásilnění“ (real rape stereotype), který je běžně užíván i orgány činnými v trestním řízení. Jde o takový obraz znásilnění, který představuje útok neznámé osoby ve venkovním prostředí, během něhož pachatel používá násilí nebo pohrůžku násilí a oběť se fyzicky brání. Dle výzkumů obětí, které znásilnění zažily jinak, než jak je popisuje stereotyp (např. byly napadeny známým, požily před napadením alkohol), bývají častěji nařčeny ze spoluzavinění, jsou považovány za méně spolehlivé či spoluzodpovědné za útok.“ (Kalibová in Kutálková, 2014, str. 54) Ačkoli citovaný příspěvek se zaměřuje pouze na oběti znásilnění, myslíme si, že výstižně popisuje mechanismus mýtů a chybného nazírání i na oběti dalších typů partnerského násilí.

Jak již bylo uvedeno, v otázce problematiky násilí mezi partnery existuje rozdíl ve vnímání mužů a žen. Nedávné výzkumy prováděné v této oblasti mezi mládeží si všímají pohledu dívek (například Bendlová, 2013), ale přístup chlapců není tak dostatečně popsán. Proto se v praktickém výzkumném šetření zaměříme právě na tuto cílovou skupinu a pokusíme se tak rozšířit pohled na vnímání dané problematiky.

2 Charakteristika období adolescence

Pro správné pochopení problematiky je nezbytné si nejdříve vyjasnit obsah ústředního termínu. Pojem adolescence označuje jednu z vývojových etap člověka v pojetí vývojové psychologie a je používán převážně v oborech s psychologii příbuzných a spjatých. „*Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa adolescere (dorůstat, dospívat, mohutnět). Jako termín označující určité období života člověka bylo toto slovo použito poprvé v 15. století.*“ (Macek, 2003, str. 9)

Naproti tomu v sociologickém pohledu se lidský život člení na etapy dětství, mládí, dospělost a stáří. Pokud bychom se pohybovali v této kategorizaci, pak s obdobím adolescence se částečně překrývá etapa mládí. Jedinci nacházející se v této fázi života jsou pokládáni za členy sociální skupiny zvané mládež. Jde o období, které následuje po ukončení dětství a před nástupem dospělosti. Jedinec ve společnosti již neplní roli dítěte, společnost mu však ještě nepřiznává role dospělých. Panuje odborná shoda ohledně spodní hranice tohoto intervalu, kterou je dosažení věku 15 let (dokumenty UNESCO, materiály OSN). Naproti tomu určení horní hranice mládí se liší podle jednotlivých autorů od 25 do 30 let, rozhodující bývá hlavně délka přípravy na profesní dráhu. Je zajímavé, že mládí jako sociokulturní jev v našich kulturních podmínkách vzniklo poměrně nedávno, zhruba na počátku 20. století v souvislosti s industrializací společnosti. Předtím lidé ze sociologického hlediska přecházeli z etapy dětství v podstatě rovnou do etapy dospělosti. Industrializace však přinesla nutnost delší profesní přípravy a vzdělání a tím se vytvořil prostor, který již nebyl dětstvím, ale ještě nebyl ani dospělostí. I dnes na světě existují společnosti, kde dospívající musí začít pracovat, převzít za sebe zodpovědnost a sám se živit již od patnácti let. Tam o období mládí v tomto smyslu nelze hovořit. Naproti tomu v naší společnosti vzniká etapa mládí jako období, které leží mezi dosažením pohlavní zralosti (ve věku kolem 15 let) a sociální zralosti (po dokončení profesní přípravy a nástupu do zaměstnání). Sociální zralosti však mladí lidé dosahují individuálně, především v závislosti na zvoleném typu vzdělání. Nejdříve jsou k nástupu do zaměstnání připraveni učni, později maturanti a nejdéle trvá příprava na profesní dráhu vysokoškolákům. „*Dnes se v naší společnosti dosažení sociální zralosti posouvá stále do vyššího věku, neboť se prodlužuje délka profesní přípravy (u vysokoškoláků až do 25 let i výše) a tím se prodlužuje doba závislosti studenta na jeho původní rodině. V patnácti letech jsou chlapci i dívky*

schopni biologicky zplodit potomka, ale sociálně zralí a ekonomicky připravení založit rodinu jsou až o mnoho let později.“ (Skorunková, 2008, str. 52)

Shrňeme-li předchozí zjištění, pak psychologická kategorie adolescence a sociologická kategorie mládí mají obě počátek zhruba v 15 letech věku jedince. Pokud však jde o horní věkovou hranici kategorií adolescence a mládí, narážíme na rozpory. Zatímco adolescence trvá zhruba do 20 let věku, mládí může trvat i o 10 let déle, z psychologického hlediska tedy ve věku postadolescentním. (Podle Kraus, 2006, str. 9-13)

Z hlediska psychologie je adolescence charakteristická postupnou konsolidací duševního života po labilitě puberty, krystalizací postojů a názorů a zejména rozumově psychickým zráním. Rozvíjí se sebevědomí, sebejistota, samostatnost a v neposlední řadě integrace osobnosti. Jedinec dosahuje již téměř vrcholu rozumových schopností, úroveň inteligence tohoto období se v dalším životě překračuje jen výjimečně. Zároveň jde však o období těžké a plné rozporů, období krizí, například statisticky častějších pokusů o sebevraždu nebo vyšší náklonnosti ke zneužívání drog. Také z prvních sexuálních zkušeností vznikají často psychická traumata. *„Trvalou charakteristikou adolescence zůstává, že je považována za most mezi dětstvím a dospělostí. Z ontogenetického hlediska je jejím základním atributem dokončení pohlavního dozrání, fyzický a duševní rozvoj (růst) a sociální učení v nejširším slova smyslu. Ve srovnání s předchozím obdobím dětství se výrazněji rozvíjejí základní schopnosti člověka jako symbolizace, anticipace, zástupné učení, sebereflexe a seberegulace. Zejména sebereflexe a seberegulace nabývají na významu a samy o sobě se stávají pro adolescenty významnou hodnotou.*“ (Macek, 2003, str. 10)

V sociologickém pojetí je adolescence obdobím oddělování se od orientační rodiny, zapojování se do společnosti a jejích institucí, přejímání dospělých rolí, hledání a vymezování vlastního postavení ve společnosti. Autorka Marie Vágnerová, ač sama profesí psycholožka, nabízí pohled na adolescenci, který se prolíná se sociologickým viděním světa: *„Vstup do fáze adolescence je biologicky ohraničen pohlavním dozráním. Adolescence je však především dobou komplexnější psychosociální proměny, mění se osobnost dospívajícího i jeho sociální pozice. Mladý člověk získává nové role, spojené s vyšší sociální prestiží. Emancipace z vázanosti na rodinu je obvykle dokončena, vztahy s rodiči se stabilizují a zklidňují. Vrstevníci jsou ještě významnější, než byli dříve. Partnerské vztahy tohoto období bývají mnohem zralejší.*“ (Vágnerová, 2000, str. 253)

Ať již tedy období nazýváme adolescencí či mládím, vždy se jedná o období nelehké jak pro ty, kterých se bezprostředně týká, tak pro jejich okolí: rodiče, sourozence i pedagogy. Jde o dynamické, náročné, přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Je to životní etapa plná výrazných proměn jedince ve smyslu sociálním, ekonomickém, pedagogickém, zdravotním i kulturním. Na počátku této vývojové fáze jde o dítě, později o dospívajícího a na jejím konci o dospělého jedince.

2.1 Adolescence z pohledu vývojové psychologie

Vývojová psychologie studuje psychický vývoj člověka, zkoumá a popisuje způsoby prožívání, uvažování i chování v jednotlivých fázích lidského života od početí po smrt.

V pohledu na adolescenci existují v rámci vývojové psychologie dva proudy. Tradičnější pohled evropské psychologie odděluje adolescenci od pubescence, přičemž pubescence je považována za první fázi přechodu mezi dětstvím a dospělostí (dospívání) a je možné ji dále rozlišit na dvě období - prepubertu (11 – 13 let) a vlastní pubertu (13 – 15 let). Adolescence pak je druhou fází období dospívání a trvá přibližně od 15 do 20 let. (Podle Skorunková, 2008, str. 48 – 52)

Naproti tomu existuje druhé pojetí, původně rozšířené hlavně na americkém kontinentě, nyní však stále častěji používáno v celosvětovém měřítku, které označuje jako adolescenci celé období mezi dětstvím a dospělostí. V tomto pojetí rozlišujeme vnitřní diferenciaci na tři fáze: časnou adolescenci (zhruba od 10 – 11 do 13 let), střední adolescenci (přibližně 14 – 16 let) a pozdní adolescenci (17 – 20 let). K této periodizaci se přiklání například Macek (Macek, 2003, str. 9)

Vágnerová (Vágnerová, 2000, str. 209) se kloní k prvnímu pojetí, považuje za vhodné diferencovat mezi pubescencí a adolescencí a zachovat i terminologické rozlišení pro označení těchto dvou odlišných fází období dospívání. V pozdější publikaci však autorka volí určitý kompromis mezi oběma pojetími, podle kterého je účelné rozdělit období dospívání na dvě fáze:

- *„Raná adolescence, označovaná jako pubescence, zahrnuje prvních pět let dospívání. Je časově lokalizována přibližně mezi 11. – 15. rok. V tomto období je důležitým biologickým mezníkem pohlavní dospívání.*
- *Pozdní adolescence zahrnuje dalších pět let života, trvá přibližně od 15 do 20 let. Pozdní adolescence je především dobou komplexnější psychosociální*

proměny, je zaměřena na hledání a rozvoj vlastní identity, která by alespoň částečně odpovídala představám adolescenta.“ (Vágnerová, 2008, str. 59)

Pro potřeby této práce se autoři přidrží již zmiňovaného pojetí adolescence, které je v naší kultuře běžnější, tedy jako období, které následuje po fázi pubescence a které začíná zhruba v 15 letech a končí okolo 20. roku věku jedince. Respondenty výzkumného šetření budou chlapci, kteří spadají do vytyčeného věkového intervalu 15-20 let.

2.2 Formování identity adolescenta

Adolescence je přijímána jako specifické vývojové období v procesu celoživotního utváření osobnosti. Kromě dalších aspektů adolescence, jakými jsou dokončení tělesného a morálního vývoje, změn ve vnímání a myšlení a typické kritičnosti ke světu dospělých dochází v tomto období také k dokončení rozvoje identity jedince. Samozřejmě, že člověk si svým způsobem identitu buduje již od raného dětství a dotváří ji i v dospělosti, ale právě v období adolescence dochází z hlediska osobnosti jedince k nejdůležitějším formativním změnám. *„Adolescence je vrcholem osobního zápasu o identitu. (...) Adolescence je senzitivním obdobím pro nalezení osobní identity, pro její budování.“ (Říčan, 2014, str. 216-217)* Téma identity patří mezi ústřední témata psychologie adolescence.

Identita v psychologickém pojetí označuje totožnost jedince se sebou samým. Jinými slovy, nalezení vlastní identity znamená umět definovat sebe sama. Říčan ve velmi čtivé publikaci Cesta životem popisuje identitu takto: *„Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým cílům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost svých možností a mezí. Znamená to být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské. Znamená to vědět o své jedinečnosti, znát své nezaměnitelné místo, svou nenahraditelnost – a to všechno nejen intelektem, nýbrž celou hloubkou své bytosti. Znamená to mít větší podíl na vlastním životě.“ (Říčan, 2014, str. 217)* Nesnadnou cestu k nalezení vlastní identity přibližuje Skorunková takto: *„V adolescenci se završuje rozvoj identity. Dospívající je silně zaujatý sebepoznáváním, chce získat odpověď na otázku, kdo je, kam patří, kam směřuje, v čem je smysl jeho života. Adolescent hledá svou identitu experimentováním, jako by metodou pokusu a omylu nalézal svou cestu. Střídá zájmy, mění názory, vyhledává nové zážitky. Nutnost*

budovat vlastní identitu a z toho vyplývající potíže jsou spojovány s pojmem tzv. adolescentní krize. Významnou složkou identity a pro mnohé ne příliš snadným úkolem je přijetí a vyrovnání se s mužskou či ženskou rolí. Dospívající by měl přijmout svou sexuální úlohu, která vyplývá z příslušnosti k danému pohlaví.“ (Skorunková, 2008, str. 53) Výčet těchto úkolů, kterými by měl jedinec projít v období adolescence, se jeví jako velmi náročný program na dobu pouhých pěti let (od 15 do 20 let věku). Jde o ideální stav, v jakém by mladý člověk měl přecházet z období adolescence do dospělosti. V některých případech však jedinec nezvládne naplnit jeden či více těchto dílčích úkolů v adolescenci. Tento vývojový úkol tak po určitou dobu zůstane nenaplněn a k jeho naplnění dochází s většími či menšími obtížemi až později, v době formální dospělosti.

V souvislosti s formováním osobnosti jedince se tvoří také postoje. Jde o celoživotní proces, ve kterém je fáze adolescence jedním z klíčových údobí. Postoje se vytvářejí v průběhu socializace, proto také v této oblasti má nezastupitelný význam rodina jako primární socializační jednotka. Deklarovaným cílem diplomové práce je pokusit se ve výzkumném šetření zjistit postoje současných mladistvých chlapců k partnerskému násilí.

2.3 Období adolescence jako etapa formování partnerských vztahů

V předchozím textu bylo uvedeno, že adolescence je klíčové období pro formování vlastní identity jedince. V této době mladí lidé přijímají své vlastní mužské či ženské role a v souvislosti s tím si utvářejí vzorce chování, kterými se budou řídit v dospělém věku. Mladý člověk hledá a ověřuje si své zařazení ve společnosti. Toto hledání je součástí socializačního procesu. *„Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Lze ji chápat jako sociální interakční proces a uskutečňuje se především sociálním učením (zejména učení se sociálním rolím), ale i nátlakem. Socializace se odehrává především v rodině, ve skupině vrstevníků a přátel, ve škole, prostřednictvím masmédií a práce.“* (Kraus, 2001, str. 54) *„Socializace vede k osvojování si určitých sociálních rolí, tj. způsobů chování, které sociální okolí od jedince očekává z hlediska jeho věku, pohlaví a společenského statusu.“* (Kraus, 2001, str. 57) Víme, že socializace probíhá v různých prostředích, ale v první řadě v rodině. Můžeme říci, že rodina je nositelem primární socializace, je prostředím, které zpravidla jedince ovlivňuje nejsilněji. Podle zásad sociálního učení má člověk tendence napodobovat chování, kterého je v tomto extrémně vnímavém věku

svědkem a přisvojovat si vzorce chování příslušné k vlastní genderové roli, které ani nemusí být využity okamžitě, ale mohou se projevit až po letech. „*Rodinná socializace je tedy v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí muže a ženy, otce a matky, a tak se promítá do budoucí reprodukční rodiny dětí.*“ (Kraus, 2001, str. 82) Autoři si na tomto místě dovolují připomenout mnohým známá předsevzetí adolescentního věku: „Nikdy se nebudu chovat jako moje matka / otec!“, aby o jednu či dvě desítky let později člověk zjistil, že automaticky používá stejná gesta a z úst vypouští stejné věty, od kterých se tehdy tak radikálně distancoval. Z tohoto úhlu pohledu má tedy klíčový význam kvalita prostředí, které adolescentní jedince obklopuje, ve kterém dozrává a čerpá z něj podněty pro definitivní dotváření vlastní osobnosti. Z hlediska partnerského života jde o období, kdy jsou navazovány první sexuální partnerské vztahy - nejdříve nestálé, které v pozdně adolescentním věku bývají často vystřídány vztahy trvalejšího charakteru. V době adolescence si jedinci utvářejí modely fungování partnerského vztahu, proto zážitky a zkušenosti získané v této životní etapě mají velký význam pro jejich další život. „*Oba rodiče se také stávají představiteli možného partnerského vztahu, který dítě od první chvíle svého života sleduje a na kterém se samo učí tomu, jak takový vztah vypadá, jaká jsou pravidla jeho fungování. Nejen, že z jeho existence čerpá samo jistotu pro své první kroky ve společnosti, ale jeho sledováním se samo učí řešení konfliktů a napětí v partnerském nebo jakémkoliv mezilidském vztahu. Z tohoto pohledu existence úplné harmonické rodiny může ulehčit dítěti jeho pozdější orientaci ve světě dospělých i v jeho soukromém partnerském životě.*“ (Kraus, 2001, str. 82) Stejně tak jako kladná zkušenost z harmonického rodinného prostředí pravděpodobně ovlivní dítě kladně, je zde významná pravděpodobnost, že negativní rodinná zkušenost poznamená nezralého jedince záporně. V kontextu hlavního objektu zájmu této práce můžeme konstatovat, že zkušenost s domácím násilím v dětském a mladistvém věku v orientační rodině nebo blízkém okolí (ať již pouhé pozorování či přímá zkušenost) může být jedním z rizikových sociálních faktorů přispívajících ke vzniku násilných vzorců chování v dospělém věku v partnerských vztazích a ve vlastní rodině prokreační. Proto součástí výzkumného šetření bude snaha zjistit, jaké postoje k domácímu násilí si vytvořili participanté výzkumného šetření, tj. chlapci ve věku 15-20 let, a zda ze svého okolí mají přímou či nepřímou zkušenost s domácím násilím.

3 Postoje

Jedním z ústředních témat výzkumného šetření budou postoje mladistvých chlapců k problematice partnerského násilí. Z tohoto důvodu je nezbytné zabývat se obsahem pojmu postoj a postoji jako takovými. Postoj je pojem, který se nejčastěji objevuje v sociální psychologii. Samotný pojem postoj není snadno uchopitelný, existuje pro něj množství rozličných definic.

Psycholožka Rita L. Atkinson definuje postoje takto: „*Postoj představuje sympatii nebo nesympatii – pozitivní nebo negativní hodnocení a reakce vztahující se k objektům, osobám, skupinám a situacím nebo k dalším aspektům světa. Své postoje často vyjadřujeme slovy „Mám rád pomeranče“, „Nesnáším levičáky“. Ale i když postoje vyjadřují pocity, jsou často spojeny s kognitivními funkcemi, zvláště s přesvědčením o objektech, ke kterým zaujímáme postoj („Pomeranče obsahují spoustu vitamínů“, „Levičáci chtějí jen vybírat daně a utrácet“). Navíc jsou postoje někdy spojeny s činnostmi, jež provádíme s ohledem na objekty, ke kterým zaujímáme postoj („Každé ráno sním pomeranč“, „Nikdy nevolím levičáky“).* (Atkinson, 2003, str. 616) V této jasné a srozumitelné definici postoje jsou obsaženy i tři složky postoje – afektivní, kognitivní a konativní, kterým bude věnován prostor níže.

Tuzemskými autory (např. Výrost, 2008, str. 127; Gálik, 2012, str. 17) bývá často citována definice autorů A. H. Eagly a S. Chaiken, podle které je postoj „*psychologická tendence, která se projevuje v hodnocení konkrétní entity s jistým stupněm upřednostňování nebo odmítání*“.

Podle Nakonečného „*pojem postoje může být vymezen jako hodnotící vztah; postoj vůči něčemu – a předmětem postoje může být cokoli – vyjadřuje hodnocení objektu subjektem, které se pohybuje v kontinuu, jehož krajní póly tvoří naprosto pozitivní a naprosto negativní vztah, tj. např. naprostý souhlas či nesouhlas s určitým výrokem, naprostou přitažlivost nebo odpudivost apod.*“ (Nakonečný, 1998, str. 118). Tato definice upozorňuje na možnost vyjádření intenzity postoje pozicí v prostoru kontinua od extrémně pozitivního přes neutrální až po extrémně negativní postoje, které zaujímáme vůči lidem, předmětům a situacím. V této souvislosti uvádí Škobrtal, že naše postoje jsou profilovány výrazněji k předmětům či událostem, se kterými se setkáváme častěji nebo které jsou pro nás z nějakého důvodu významnější. Naopak nevýrazné, vágní a málo profilované postoje máme k předmětům, s nimiž se setkáváme jen okrajově. (Podle Škobrtal, 2012. str. 71)

Kučera uvádí definici, kterou formulovala Hayesová: „*Postoj (attitude) označuje sklon ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama. Obsahuje složku afektivní (citovou, emoční odpověď), behaviorální (konativní, tendence v chování) a kognitivní (poznávací), tzv. ABC (affective-behavioral-cognitive). Každá ze složek postoje se utváří jinými procesy (afektivní prostřednictvím klasického podmiňování, behaviorální operantním podmiňováním a kognitivní kognitivním učením). Postoje úzce souvisí s přesvědčením, tj. dochází k přisuzování určité vlastnosti objektům a je vytvářen postoj.*“ (Kučera, 2013, str. 124) Tato obsáhlá definice v sobě obsahuje komplexnost postojů a zabývá se rozdílnostmi v utváření jednotlivých složek. Poněkud však pomíjí hodnotící složku postoje, kladný a záporný náboj, kterému se věnovaly první dvě citované definice.

Podle Pokorného „*pod pojmem postoj rozumíme zpravidla sklon ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama. Postoje jsou obecně chápány jako součást osobnosti, souvisí se sklony a zájmy osobnosti, předurčují poznání, chápání, myšlení a cítění; jinak řečeno, postoje chápané jako psychické struktury tak představují dispozice pro obsahy chování. Postoje, jako ucelené psychické soustavy disponují vlastní strukturou, tvořenu třemi složkami: poznávací (kognitivní), emociální (afektivní) a konativní (behaviorální). Postoje jedince se vytvářejí v průběhu jeho života, jsou formovány výchovou, tj. v procesu socializace člověka ve skupině.*“ (Pokorný, 2001, str. 13) V této definici je zdůrazněn fakt, že k utváření postojů dochází v procesu socializace jedince ve skupině, což upozorňuje na důležitost kvality sociálního prostředí pro formování člověka.

Utváření a změna postojů jsou velmi komplikované a složité procesy, které jsou ovlivňovány řadou na sebe vzájemně působících vnějších a vnitřních faktorů. V průběhu utváření postojů je důležité uspokojování potřeb jedince, získávání zkušeností.

3.1 Komplexita postojů – tříložkový model

V klasické teorii postojů se uvádí tříložkový model, podle kterého je postoj komplexní pojem, obsahující v sobě tři následující složky, z nichž každá přispívá k celku:

- „*Afektivní – jaké pocity člověk chová k předmětu postoje, jak pozitivně či negativně jej hodnotí.*
- *Kognitivní – co si člověk objektivně myslí o předmětu postoje.*

- *Behaviorální (konativní) – jak se člověk chová, nebo jak se zamýšlí chovat vůči předmětu postoje.*“ (Škobrtal, 2012, str. 72)

Postoj tedy v sobě obsahuje vyjádření citového vztahu k objektu; dále názor, který se opírá o veškeré informace, které člověk o daném objektu získal a o rozumové úvahy s objektem spojené; a v neposlední řadě způsob, kterým se citový vztah a utvořený názor manifestují v rovině chování.

Atkinsonová upozorňuje, že „*podle některých teoretiků postoje zahrnují pouze kognitivní a afektivní složku, podle jiných obsahují pouze afektivní složku. Přes odlišné definice se všichni zabývají vzájemnými vztahy mezi přesvědčením, pocity a chováním.*“ (Atkinson, 2003, str. 616)

3.2 Vlastnosti postojů

Nakonečný uvádí pět základních vlastností postojů, kterými jsou:

- *„Komplexnost*
- *Konzistence*
- *Konsonance trsu postojů*
- *Rezistence postoje vůči změně*
- *Intenzita postoje*“ (Nakonečný, 1998, str. 119)

Pokusme se projít jednotlivé body a osvětlit jejich význam. Pojem komplexnost zde znamená, že postoje mají konativní, emotivní a snahové komponenty, tedy složky. O těchto bylo pojednáno výše. Konzistence nebo inkonzistence určuje, jaká vzájemná soudržnost nastává mezi jednotlivými komponenty (např. inkonzistencí je, když negativní smýšlení o někom je současně spojeno s jistou mírou obdivu nebo uznání vůči téže osobě). Konsonance trsu postojů (tj. shodnost, relativní jednota) znamená, že shodné postoje se mohou podporovat a být tak odolnější vůči změnám. Rezistence, neboli odolnost postoje vůči změně je u různých postojů různá, centrální a extrémní postoje jsou vůči vlivům působícím na jejich změnu nejodolnější. Poslední z jmenovaných vlastností postojů je jejich intenzita, která byla zmíněna již při definování pojmu. Každý konkrétní postoj může být chápán jako pozice v určitém kontinuu od extrémně kladného přes neutrální až k extrémně zápornému hodnocení; největší intenzitou se vyznačují extrémní postoje, verbálně vyjadřované například jako „naprosto souhlasím“, „rozhodně ano“ atd.

3.3 Utváření postojů

Postoje jsou relativně stálé a všudypřítomné. Tvoří se v průběhu socializace jedince. Jak již bylo uvedeno, období adolescence je jednou z klíčových etap tohoto procesu. Významnou úlohu v utváření postojů jedince hraje jeho sociální okolí, jedinečný soubor vlivů, kterým je vystaven. Proto ve výsledku má každý jedinec svůj vlastní systém postojů. „*Sociální psychologie chápe postoje jako produkty učení, což znamená, že zdrojem jejich formování jsou individuální zkušenosti – vyjma předsudků, které jsou převzaté – postoje tak vznikají jako důsledky individuálních kontaktů a interakcí, ale současně již hotové postoje tyto kontakty a interakce ovlivňují; uplatňují se přitom v různých kulturách a subkulturách odlišné normy. (...) Vedle speciálních zkušeností a přejatých informací se ve vytváření postojů uplatňují i vlivy modelů (tj. napodobování) a institucionální faktory, tj. ideje a normy, které prezentují církve, politické strany, kluby a jiné organizace, s jejichž ideologií se jedinec ztotožňuje.*“ (Nakonečný, 1998, str. 121-122) V systému postojů člověka jsou jeho jednotlivé postoje určitým způsobem uspořádány a jsou mezi nimi určité vazby, přičemž kritéria uspořádání jsou subjektivní.

Říčan zdůrazňuje aspekt uspokojování potřeb v souvislosti s utvářením postojů. K osvětlení používá Catellův diagram, kde primární potřeby na straně jedné a postoje na straně druhé jsou propojeny sítí tzv. motivačních kanálů, neboli sentimentů (Podle Říčan, 2010, str. 98-100). Velmi zjednodušeně by se dalo říci, že příznivé postoje si jedinec vytváří vůči předmětům nebo osobám, které zajišťují saturaci jeho potřeb, naopak negativní postoje zaujímá vůči objektům, které uspokojování jeho potřeb brání.

Pokud se týče postojů k sobě samým, platí pro ně totéž, co bylo řečeno výše. Podobně jako ostatní postoje, také tyto si člověk osvojuje v procesu socializace a důležitou úlohu v tomto procesu hrají tzv. významní druzí. Významní druzí jsou konkrétní lidé, se kterými má dítě konkrétní zkušenost. Jsou jimi konkrétní rodiče, sourozenci, učitelé apod. Dítě kromě jiného přejímá jejich konkrétní postoje. Významní lidé našeho života tedy značnou měrou přispívají k utváření sebepojetí, které může být buď pozitivní (zhodnocující) nebo také negativní (znehodnocující). Zatímco přijetí a kladné hodnocení od okolí nám pomáhá utvořit si pozitivní obraz sebe samých, nepřijímající přístup spolu s negativním hodnocením a sdělením (např. v podobě nadávek, urážek, ponižování) vede k vytvoření znehodnocujícího sebepojetí a v závislosti na tom také k vytváření nezdravých vzorců chování. (Podle Drapela, 2011, str. 129)

3.4 Změna postojů

Postoje jako produkty učení se mohou za určitých podmínek měnit. Významné postoje bývají stabilizované a v běžném životě se obvykle nemění. Ke změně dochází pouze výjimečně pod vlivem výrazných korektivních zkušeností, jakými mohou být silný psychický otřes, životní krize a pod. Škobrtal uvádí, že změna postoje není dána pouze jedinou informací, ale především emoční zkušeností. (Škobrtal, 2012, str. 75) Podobně Nakonečný píše, že centrální a extrémní postoje jsou vůči vlivům působícím na jejich změnu nejodolnější, tj. čím jsou postoje extrémnější, tím jsou méně přístupné změně. (Srovnej Nakonečný, 1998, str. 119)

Škobrtal s odvoláním na Krecha, Crutchfielda a Ballachey předkládá dva základní typy změny postoje: „*Jednak je to tzv. změna sourodá, kdy se jedinec ve svém emočním zaměření pouze posune, tj. jeho postoj se zvýrazní. To je sourodá změna. Anebo se jedinec může tzv. přepólovat a pak mluvíme o změně nesourodé. Sourodou změnu postoje tedy lze definovat jako vzrůst kladu v původně kladném postoji, nebo záporu v původně záporném postoji. Nesourodá změna postoje se definuje jako pokles kladu v původně kladném postoji, nebo pokles záporu v původně negativním postoji.*“ (Škobrtal, 2012, str. 75)

Změna postojů je předmětem mnoha výzkumů. Atkinsonová uvádí, že hlavním důvodem studia postojů je očekávání, že nám umožní predikovat chování (Atkinson, 2003, str. 620). Snaha přesvědčit druhé lidi, aby změnilí názor, nabývá na aktuálnosti především s rozvojem reklamy, kde jde o to, přimět potenciální zákazníky ke koupi určitého druhu zboží. V souvislosti s působením reklamy se změnou postojů podrobně zabývá Hayesová, která vychází z předpokladu, že hlavním faktorem změny postojů je kognitivní disonance (Hayes, 2003, str.102-111). Pojem kognitivní disonance vnesl do psychologie Festinger v 50. letech 20. století. Rozumí se jím nepříjemné pocity navozené nekonzistentními kognicemi. „*Ačkoli teorie kognitivní disonance pojednává obecně o mnoha druzích nekonzistence, nejvíce provokuje predikcí, že chování, které je v rozporu s postoji člověka, vytváří disonanční tlak na změnu postojů, aby byly konzistentní s chováním. Teorie dále tvrdí, že chování, které je v rozporu s postojem, vytváří největší disonanci, a proto k největší změně postoje dochází, když není žádný další konsonantní (tedy konzistentní) důvod pro toto chování.*“ (Atkinson, 2003, str. 621) Na změnu postoje jedince mají vliv také další faktory, jako důvěryhodnost zdroje informace, atraktivita zdroje informace, moc zdroje informace, styl, struktura a obsah

informace. Cílevědomou snahu o změnu něčeho postoje označujeme jako persuasi (přesvědčování). Nejvýznamnější jsou prvky persuase, které jsou včleněny do masové komunikace.

Především v období mladší adolescence je pro jedince nesmírně důležitá interakce s vrstevníky, protože v tomto období mladí lidé chtějí někam patřit. Dospívající jedinec se odpoutává od rodiny a hledá oporu u vrstevníků. Vrstevnické vztahy v tomto období uspokojují pocit jistoty (Podle Vágnerová, 2000, str. 285). Většina mladých lidí se začleňuje do vrstevnických skupin, kde se setkávají s vrstevnickým vlivem. Dá se říci, že ostatní členové vrstevnické skupiny se pro ně stávají důležitými jedinci. Snaha o vrstevnickou konformitu, případně přesvědčování a nátlak vrstevníků pak mohou vést ke změnám postojů jedince. *„Vrstevnické skupiny patří převážně k referenčním sociálním skupinám, s hodnotami a normami, se kterými se chce jedinec identifikovat. Na jedné straně uspokojují určité psychické potřeby jedince, např. relaxaci, zábavu a uvolnění, současně však jsou i nástrojem sociální kontroly chování svých členů“.* (Hroncová in Kraus, 2001, str. 133) Velmi pak záleží na kvalitě vrstevnické skupiny, jsou-li změny postojů kladné, pozitivně rozvíjející, nebo záporné, škodlivé pro jedince i jeho okolí.

4 Partnerské násilí v sociálně pedagogickém kontextu

V první kapitole bylo nastíněno, co je obsahem pojmu domácí, respektive partnerské násilí, jaké jsou jeho příčiny a důsledky a kdo jsou jeho aktéři. Domácí násilí je bezesporu závažným společenským problémem, k jehož prevenci a eliminaci je třeba přistupovat systémově a z celospolečenského hlediska. V těchto souvislostech je povinná zaujmout k partnerskému násilí svůj postoj také sociální pedagogika.

Sociální pedagogika je obor, v jehož definici panuje určitá nejednotnost. Jedná se hlavně o rozdílnost pohledu na celou disciplínu, kdy se střídá tzv. užší a širší pojetí. Podrobněji o této problematice píše např. Kraus (Kraus, 2008, str. 43-45). Pro potřeby této práce zvolíme za všechny definici, kterou uvádí Pedagogický slovník: Sociální pedagogika je disciplína pedagogiky „zabývající se širokým okruhem problémů spjatých s výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých. Mezi tyto problémy patří zejm. poruchy rodiny a rodičovství; náhradní rodinná výchova; týrané a zneužívané a zanedbávané děti; delikvence a agrese mládeže; drogová závislost mládeže; dětská prostituce a pornografie; dodržování práv dítěte; resocializace a reedukace trestaných osob a další.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 269)

Podle Krause má sociální pedagogika dvě hlavní oblasti působení, kterými jsou prevence a terapie. „Sociální pedagogika má jakési dvě základní funkce – preventivní (profylaktickou) a terapeutickou (kompenzační).

1. *Oblast prevence je pro sociální pedagogiku především vhodným prostorem pro její koncepční rozvoj. Vychází se z teoretické analýzy především těch oblastí rozvoje osobnosti, kde je dominujícím faktorem působení prostředí, tedy rodiny, v různých typech lokalit, vrstevnických skupin, společenských organizací, různých hnutí apod. Na základě této analýzy lze navrhnout určité pedagogické zásahy, které budou přispívat k neutralizaci ohrožujících činitelů. Prakticky by se měly zabývat utvářením životního způsobu zdravé populace (primární prevence), ale současně vyhledávat lidi s potenciálně sociálněpatologickým jednáním (sekundární prevence). Jde především o činnost středisek prevence, protidrogových center, linek důvěry apod.*
2. *Druhou oblast zájmu můžeme označit jako sociálněpedagogickou kompenzaci, terapii, čímž máme na mysli výchovné (často převýchovné) působení v oblasti*

potřeb člověka a jejich uspokojování s cílem vyrovnávat nedostatky, které způsobily negativní vlivy prostředí. Jde o specifické přístupy k lidem, kteří již jsou z hlediska fungování společnosti vážným problémem (trestaní, nepřizpůsobiví nebo jinak deviantně jednající jedinci), ale také k osobám nějak společensky znevýhodněným (nezaměstnaní, zdravotně postižení, sociálně slabí apod.). Tyto problémy se řeší v nápravných zařízeních, výchovných ústavech, léčebnách apod., ale také např. formou náhradní rodinné výchovy. Kompenzační činnost probíhá samozřejmě v propojení s dalšími disciplínami (psychoterapie, sociální práce, etopedie), podstatný je ovšem onen pedagogický akcent.“ (Kraus, str. 46-47)

Na základě citovaného pojetí se pokusíme v dalším textu poukázat na možnosti těchto dvou zmíněných oblastí sociální pedagogiky, prevence a terapie, ve vztahu k partnerskému násilí.

4.1 Prevence partnerského násilí

Pedagogický slovník definuje prevenci jako „soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejm. onemocnění, poškození, sociálně-patologickým jevům.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 219) Obecně je pojem prevence chápán tak, že jde o činnost, která zabrání uskutečnění něčeho nežádoucího, v našem případě partnerského násilí. Toto je však pouze laický, zúžený pohled na problematiku prevence. V odborné literatuře jsou rozlišovány tři typy prevence – primární, sekundární a terciární. Každá má svá specifika a je zaměřena na jinou cílovou skupinu.

- Primární prevence, která zabráňuje vzniku nežádoucích jevů; bývá zaměřena na veškeré obyvatelstvo.
- Sekundární prevence, která se snaží nežádoucí jevy včas odhalit a pracovat s nimi už v rané fázi jejich vzniku, bránit jejich prohlubování, šíření a rozvoji. Zaměřuje se na zvláště ohrožené skupiny, například mládež, menšiny nebo sociálně slabé.
- Terciární prevence, která se snaží zabránit dalším komplikacím, když už nežádoucí jevy běží. Tato prevence je zaměřena na osoby, u kterých se již onemocnění projevilo, nebo které se nežádoucího sociálně-patologického chování již aktivně účastní.

Pokusme se nyní podívat na jednotlivé typy prevence v souvislosti s fenoménem domácího, respektive partnerského násilí.

4.1.1 Primární prevence

„Původní definice primární prevence vztažená na násilí mezi partnery zní: „Podstoupit takové kroky, které sníží výskyt násilí mezi partnery, a to tak, že zamezí vzniku okolností, a to ještě před tím než by k eventuálnímu násilí mohlo dojít.“ Cílem primární prevence není zabránit jednotlivcům páchat násilné trestné činy; primární prevence má za cíl snížit riziko tohoto chování v celé populaci. Výsledkem primární prevence by mělo být celkové snížení tohoto jevu, přestože někteří jedinci se budou nadále chovat násilnicky.“ (Bílý kruh bezpečí)

Primární prevence má tedy především za cíl vytvářet podmínky pro to, aby k násilnému chování v partnerských vztazích vůbec nedošlo. V nejzákladnější rovině se jedná o výchovu dětí a mládeže, o vštěpování hodnot a vzorců chování, které násilnosti vylučují, o dobrou informovanost o tom, co je v partnerském vztahu přípustné a co by si nikdo neměl k druhému dovolit ani od druhého nechat líbit (ponižování, nadávání, bití). V neposlední řadě je tato informovanost jedním z předpokladů pro uvážlivý výběr partnera. V primární prevenci jde jednak o kladné vzory chování v partnerských vztazích, které děti a mládež vidí v rodině a svém bezprostředním okolí, tak i o způsob, kterým se mladí lidé o problematice dovídají ve škole, o podporu respektu k druhým, o rozvoj vztahových dovedností, které násilné chování už ze své podstaty vylučují. Zodpovědnost mají hlavně rodiče a pedagogové.

Podle Špatenkové *„neopominutelný význam mohou mít v této souvislosti zejména:*

- *dobré vztahy v původní (orientační) rodině jako určité vzory a modely soužití a řešení případných partnerských či jiných interpersonálních problémů;*
 - *kvalitní příbuzenské či přátelské vztahy;*
 - *„práce na sobě“ ve smyslu budování sebeúcty, sebedůvěry a sebehodnoty;*
 - *genderově korektní výchova jako prevence osvojení si či utvrzení „tradičního“ rozdělení mužských a ženských rolí;*
 - *funkcionální a intencionální (školní) výchova k multikulturalitě a toleranci vůči seniorům, LGBT (lesby, gayové, bisexuálové a transgender osoby, pozn.) apod;*
 - *dobře obsahově koncipovaná a didakticky vedená výuka rodinné, sexuální či občanské výchovy;*
 - *edukační programy center primární prevence, eventuálně jiných institucí.“*
- (Ševčík, Špatenková, 2011, str. 152)

V rodinách je hlavní formou prevence samo každodenní chování rodičů, které si dítě často přenáší do své dospělosti jako vzorec partnerského soužití. V základních a středních školách je pak nejrozšířenější formou primární prevence vzniku domácího násilí přednášková činnost, dále různé besedy, semináře nebo filmová představení na téma domácí násilí. Všechny formy primární prevence společně si kladou za cíl zvyšování povědomí o tomto společenském jevu a utváření negativních postojů vůči násilnému chování v partnerských vztazích. Na oblast primární prevence se zaměřují různé organizace a občanská sdružení, například Acorus, Rosa, Bílý kruh bezpečí a jiné. Některé z nich zároveň kromě prevence poskytují i intervenční služby (např. Acorus - azylový dům, krizová pomoc, odborné sociální poradenství; Rosa - odborné poradenství, telefonická krizová pomoc, azylový dům s utajenou adresou).

4.1.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se zaměřuje na jednotlivce, kteří jsou již nějakým způsobem riziková z hlediska zvoleného negativního sociálního jevu, například projevují ve svém chování zvýšenou agresivitu. Další cílovou skupinou mohou být děti a mladiství, kteří ve své rodině byli svědky domácího násilí, nebo dokonce se sami stali jeho obětí. Cílem sekundární prevence je zachytit rizikové momenty v chování těchto jednotlivců a bránit v jejich opakování. V této fázi již preventivní působení nepřichází od rodičů, ale ze strany pedagogů a psychologů. Nejprve je nutná včasná diagnostika ve škole od osoby výchovného poradce nebo metodika prevence patosociálních jevů. Dále pak přichází odborná pomoc v pedagogicko-psychologické poradně, poradně pro rodinu a manželství a či jiných institucích a to formou krizové intervence, poradenství, doprovázení, nácviku chování, eventuálně i terapie.

4.1.3 Terciární prevence

Terciární prevence je vlastně svým způsobem léčbou jevu, který se již manifestoval. V tomto smyslu se terciární prevence překrývá s intervencí. Terciární prevence pracuje s aktéry partnerského násilí s cílem minimalizovat negativní důsledky a předejít recidivě. Zaměřuje se na oběti i pachatele partnerského násilí, celé rodiny, ve kterých k domácímu násilí došlo a také na děti jako svědky domácího násilí. Pracovníky prevence zde již budou výlučně odborníci, ať již na krizové lince, v azylovém domě nebo v rámci klinické psychoterapeutické péče. Terciární prevence „*zahrnuje reintegraci, sociální rehabilitaci (u dětí i pedagogickou rehabilitaci), reedukaci,*

resocializační činnosti a opatření sociální: komplexní péči o osoby zasažené domácím násilím včetně ubytování, sociálních služeb, sociálních dávek apod.“ (Ševčík, Špatenková, 2011, str. 153)

4.2 Možnosti intervence v případech partnerského násilí

Problematicke intervence v případech partnerského násilí a pomoci obětem je v literatuře věnován rozsáhlý prostor. Společenské změny, které v naší zemi proběhly po roce 1989, s sebou kromě jiného přinesly také výrazný posun v náhledu veřejnosti na problematiku domácího a partnerského násilí. V souvislosti s tím došlo na počátku nového milénia k některým významným legislativním změnám. V současné době je domácí násilí upraveno např. v trestním zákoníku nebo občanském soudním řádu. Od počátku roku 2007 nabyt účinnosti zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb., který zakotvil tzv. institut vykázaní. Ve Sbírce zákonů byl ke dni 25.2.2013 vyhlášen nový zákon o obětech trestných činů, z.č. 45/2013 Sb., jehož hlavní význam spočívá ve vymezení šíře a obsahu přiznaných a státem zajištěných práv. Tento zákon nabyt účinnosti dne 1. 8. 2013. Hmotněprávní úprava domácího násilí v soukromoprávní rovině chyběla až do 1. ledna 2014, kdy nabyt účinnosti nový Občanský zákoník. V něm je zakotveno, že pokud se stane společné bydlení nadále nesnesitelné kvůli fyzickému či duševnímu násilí, může soud vyloučit agresora ze společného bydlení či mu omezit pobyt. O tuto legislativní platformu se tedy mohou opírat aktivity státních i neziskových subjektů namířené na pomoc obětem domácího a partnerského násilí.

Mezi hlavní druhy pomoci obětem partnerského násilí patří krizová intervence, poradenství a terapie a svépomocné podpurné aktivity (Podle Ševčík, Špatenková, 2011, str. 155-156).

Níže je uveden výčet a stručná charakteristika některých institucí, na které se mohou oběti domácího násilí obrátit. Ve výzkumném šetření se pokusíme zjistit, zda respondenti (chlapani ve věku 15-20 let) vůbec vědí o existenci těchto institucí a jaké jsou podle nich možnosti intervence v případech partnerského násilí.

Linky důvěry

Linky důvěry jsou pracoviště poskytující telefonickou anonymní pomoc v naléhavých krizových situacích. První linka důvěry u nás vznikla v polovině 60. let 20. století s posláním předcházet sebevraždám. Postupně se ale ukázala užitečnost linek

bezpečí i pro jiné krizové situace. Největší rozvoj linek bezpečí nastal po roce 1990, kdy vedle státních zdravotnických zařízení začaly tuto službu poskytovat také neziskové občanské a církevní organizace.

„Linka důvěry jako pracoviště krizové intervence mají více než čtyřicetiletou tradici a nesmazatelné místo v naší společnosti. V současné době je v České republice téměř čtyřicet linek důvěry, které pracují na stejném principu: nabízejí anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech neodkladného nebo naléhavého charakteru. Kromě pomoci při zvládání různých krizových stavů poskytují také informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení. Největší část klientely linek tvoří lidé v krizových stavech. Linky důvěry dnes nabízejí širokou psychosociální pomoc a neomezují se přitom jen na úzce chápanou zdravotnickou pomoc při propuknutí choroby.“ (Česká asociace pracovníků linek důvěry České republiky)

K hlavním přednostem služeb linek důvěry patří:

- Odborná způsobilost a provázanost s dalšími službami. Poradu poskytují odborníci (psychologové, lékaři) i vyškolení laici, kteří volajícího vyslechnou, poradí a mohou ho také odkázat na další instituce.
- Cenová dostupnost. Část linek důvěry poskytuje své služby na bezplatném telefonním čísle, jiné fungují v ceně běžného tarifu. Dnes mnohá pracoviště poskytují své služby dokonce zdarma prostřednictvím internetu.
- Možnost kontaktovat je v okamžiku, kdy je to nejvhodnější. Některá pracoviště linek důvěry pracují nepřetržitě, jiná v době mimo provozní dobu uvádějí prostřednictvím záznamníku kontakt na pracoviště poskytující nonstop provoz.
- Vysoká míra anonymity. Pro zachování anonymity se telefonické rozhovory nenahrávají a instituce nezjišťuje telefonní čísla volajících. (Podle Buskotte, 2008, str. 162)

Rozlišujeme dva druhy linek důvěry: linky pro celou populaci a specializované linky, zaměřené na jednotlivé problematiky, jako například domácí násilí, poruchy příjmu potravy, závislosti atd.

Intervenční centra

„Intervenční centra jsou jednou ze služeb sociální prevence podle §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V intervenčních centrech je na základě vykazání

ze společného obydlí nabídnuta pomoc osobám ohroženým násilným chováním vykázané osoby nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázaní. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně.“ (MPSV ČR)

Intervenční centra jsou v našich podmínkách relativně mladou záležitostí v oblasti speciálního poradenství. V České republice fungují od 1. 1. 2007, kdy vešel v platnost nový zákon 135/2006 Sb., Zákon na ochranu před domácím násilím. Jedná se o 15 center, v každém kraji je jedno, na severní Moravě mají dvě. Poskytují intenzivní krátkodobou intervenční pomoc ohroženým osobám, které převádějí do dlouhodobější péče návazných organizací podle potřeby a přání ohrožených. Pomoc ohroženým osobám je poskytována převážně na základě podnětu doručeného intervenčnímu centru Policií ČR podle zákona o ochraně před domácím násilím. Na intervenční centrum se však může ohrožená osoba obrátit se žádostí o radu či pomoc také sama, bez popudu Policie. Hlavní snahou pracovníků intervenčních center je poskytnout klientům podporu a pomoc. Proškolení odborníci s klienty projdou všechna možná a přijatelná řešení, informují je o jejich právech, alternativách a možnostech. (Podle Buskotte, 2008, str. 111-116)

Azylové domy

Azylové domy jsou jednou z forem pomoci obětem domácího násilí. Je to místo, kam se mohou ženy, které se staly obětí partnerského násilí, uchýlit samy nebo se svými dětmi, pokud chtějí či musejí odejít ze společné domácnosti, kterou sdílely s násilníkem. Charakteristiku azylových domů popisuje Matoušek: „*Azylové domy či zařízení pro matky s dětmi, jsou v současné době chráněnými bytovými jednotkami, ve kterých nalézají matky a jejich děti dočasné útočiště v jejich obtížné životní situaci spojené se ztrátou bydlení. Tato zařízení mají sloužit k ochraně matek a dětí a k podpoře a zlepšení jejich sociálního fungování. Základní charakteristikou azylových domů je jejich přechodný charakter. V rámci pobytu je ženám poskytováno ubytování a také je jim nabízena pomoc při uplatňování jejich práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí spjatých se snahou o zlepšení jejich sociálního fungování.*

Pracovníci těchto zařízení nabízejí svým klientům různorodé aktivity směřující k tomu, aby se zvýšily jejich kompetence v oblasti péče o děti, finančního hospodaření, péče o domácnost, orientace v síti lokálních sociálních služeb atd. Činnost pracovníků těchto zařízení je orientována k tomu, aby se žena po nezbytně dlouhé době, kterou stráví v azylovém zařízení, navrátila do běžného života. Pobyt v azylových zařízeních si matky hradí.“ (Matoušek, 2013, str. 428-429) Hlavními rysy pobytu v azylovém domě je tedy dočasnost (ze zákona je pobyt omezen maximálně na 1 rok) a snaha o posílení vlastních kompetencí klientek nebo klientů. Ačkoli v citované stati se hovoří pouze o matkách s dětmi, existují také azylové domy pro muže (např. Pardubice, Jihlava, Třebíč).

Intervenční programy pro pachatele partnerského násilí

Všechny uvedené alternativy jsou cílené na pomoc obětem partnerského násilí nebo na osoby ohrožené. K tomu Marvánová-Vargová uvádí, že „*system zacházení s partnerským násilím je v Česku stále velmi fragmentární. Instrukce, které stavějí na dobrovolnosti, jsou zaměřeny prakticky jen na oběti násilí a s pachateli zacházejí víceméně okrajově a nesystematicky. Instrukce sdružené v systému trestní justice, které se zaměřují na pachatele, jsou orientovány především represivně a zabývají se prakticky jen nejzávažnějšími případy partnerského násilí. V rámci vykonávacího řízení však nejsou v našem systému k dispozici žádné specializované programy zacházení s pachatelem partnerského násilí.“ (Marvánová-Vargová, 2008, str. 125) Autorka popisuje praxi v zahraničí, zejména v rozvinutých zemích Ameriky a Evropy, kde byly zřízeny tréninkové programy zaměřené na eliminaci násilí. Soudně nařízené programy vyžadují, aby se násilník po určitou dobu pravidelně zúčastňoval setkání v rámci intervenčního programu pro pachatele domácího násilí. Většina programů je založena na myšlence, že násilné chování je naučené a sociálně posilňované. V kontextu naší práce toto zjištění koresponduje s podkapitolou 2.3, ve které bylo pojednáno o adolescenci jako období formování partnerských vztahů. Kromě jiného se zde uvádí, že zkušenost s domácím násilím v dětském a mladistvém věku v orientační rodině nebo blízkém okolí může být jedním z rizikových sociálních faktorů přispívajících ke vzniku násilných vzorců chování v partnerských vztazích v dospělém věku.*

5 Výzkumné šetření

5.1 Definice záměru, teoretická východiska a cíle výzkumného šetření

Partnerské násilí je závažným společenským fenoménem. „*Ještě donedávna bylo považováno spíše za okrajový problém naší společnosti, nejen výzkumy ale i praxe však ukázala, že domácí násilí se vyskytuje v mnohem více rodinách, než by z nás kdo předpokládal.*“ (Záchranný kruh) V posledních letech se setkáváme s alarmujícími výsledky výzkumů, zabývajících se tímto jevem, ani ony však nepopisují přesně skutečnou realitu. „*Konkrétní čísla o počtu domácího násilí ovšem vypovídají pouze o známých či osvětlených případech domácího násilí, tedy o případech žen, které se na policii či jinou instituci již obrátily a vyhledaly profesionální pomoc. Přesto, že jsou tato čísla vysoká a velmi šokující, je třeba si uvědomit, že se zde jedná opravdu o pouhý zlomek toho, co se ve skutečnosti za zavřenými dveřmi odehrává.*“ (Buskotte, 2008, str. 15-16) I když partnerské násilí zasahuje více vztahů, než jsme si donedávna mysleli, stále však lze doufat, že velká část populace se ve svém životě s případy partnerského násilí nikdy osobně nesetkala. Avšak i ti, kteří znají tuto problematiku pouze zprostředkovaně, k ní zaujímají určité stanovisko. Jak je uvedeno v úvodu diplomové práce, cílem výzkumného šetření bylo zjistit postoje současných mladistvých chlapců k domácímu násilí. Jako výzkumný problém byl stanoven postoj mladistvých chlapců k partnerskému násilí. Záměrem bylo postihnout kognitivní, emocionální i konativní úroveň postoje respondentů ve vztahu k fenoménu domácího násilí. Součástí analýzy kognitivní úrovně bylo také zjišťování znalostí respondentů o možnostech intervence v případech partnerského násilí, jak je naznačeno v kapitole 4.2. Dílčím cílem, formulovaným v kapitole 1.3, bylo zjistit, jakou zkušenost mají účastníci šetření, tj. chlapci ve věku 15-20 let, s domácím násilím, případně jak tuto zkušenost sami vnímají a hodnotí.

Výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?

Dílčí výzkumné otázky, které by měly přispět k zodpovězení hlavní výzkumné otázky :

1. Jaké mají respondenti informace o problematice partnerského násilí?
2. Jaký mají respondenti vztah k fenoménu partnerského násilí?
3. Jakým jednáním je manifestována konativní složka postojů respondentů k dané problematice?

4. Jaká je osobní zkušenost respondentů s problematikou partnerského násilí?

5.2 Použité výzkumné metody

Ve společenských vědách jsou k dispozici dvě základní orientace výzkumu: kvalitativní a kvantitativní. Gavora je charakterizuje takto: „*Jak je z názvu zřejmé, kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat. Je možno je sčítat, vypočítat jejich průměr, vyjádřit je v procentech, nebo použít další metody matematické statistiky (vyjádřit směrodatnou odchylku, korelační koeficient, statistickou významnost rozdílu mezi dvěma a nebo více výsledky apod.). Zastánci kvantitativně orientovaného výzkumu jsou hrdí na možnost precizního a jednoznačného vyjádření výzkumných údajů v podobě čísel.*

Naopak, kvalitativní výzkum uvádí zjištění ve slovní (nečíselné) podobě. Jde o popis, který je výstižný, plastický a podrobný. Zastánci kvalitativního výzkumu hodnotí údaje sesbírané při kvantitativním výzkumu jako hrubé a argumentují tím, že za čísla se ztrácí člověk. Více než čísla si cení významu, který komunikuje osoba. Podle nich pedagogické jevy není možno mechanicky shrnout a sečítat a závěry z nich široce zevšeobecňovat.“ (Gavora, 2000, str. 31)

Švaříček uvádí, že i přes značnou terminologickou rozrůzněnost lze konstatovat, že podstatou kvantitativního výzkumu společenských jevů je výběr jasně definovaných proměnných, sledování jejich rozložení v populaci a měření vztahů mezi nimi. V kvantitativním výzkumu jsou ukazatelé zajišťovány na velkých souborech jednotek (lidských jedinců). Usuzování v kvantitativně pojatém designu je deduktivní, kdy převádíme existující teoretické tvrzení do hypotéz a následně je ověřujeme. Výstupem kvantitativního výzkumu je ověření určité hypotézy či teorie s vysokou mírou zobecnitelnosti.

Naproti tomu při použití kvalitativních výzkumných metod je podstatou shromažďování dat bez předem stanovených proměnných a hypotéz. Výzkumný projekt nemusí být závislý na teorii, kterou někdo vybudoval. V kvalitativním výzkumu obvykle pracujeme s menším počtem případů, než v kvantitativním výzkumu, ale každý případ studujeme více do hloubky. Cílem kvalitativního výzkumu je do hloubky prozkoumat široce definovaný jev a přinést maximální množství informací, odhalit a porozumět tomu, co je podstatou jevů. Usuzování je převážně induktivní. Výstupem je formulování nové

hypotézy nebo teorie, které ovšem lze jen těžko zobecňovat. (Podle Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 22-24; a Surynek, 2001, str. 26)

Pro potřeby výzkumného šetření byl zvolen **kvalitativní design**. Švaříček předkládá tuto definici: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 17) Kvalitativní design výzkumu je používán především ve společenských a psychologických vědách.

Použitou metodou sběru dat je **polostrukturované interview**, u něhož se tazatel drží předem připravených otázek, zmíní všechny zamýšlené tematické okruhy, avšak nemusí tak učinit v přesně daném pořadí. Tato metoda umožňuje průběžně reagovat na podněty, které přicházejí ze strany respondenta (podle Skutil, str. 91). Polostrukturovaný rozhovor má v kvalitativním výzkumu tu výhodu, že je možné v průběhu rozhovoru postupovat podle momentální situace, zastavit se déle tam, kde má respondent co říci, pokládat další upřesňující podotázky a respondenti mohou rozvinout své odpovědi v několika větách. Tuto metodu jsem zvolila, protože ji považuji za rozumný kompromis – umožnila mi navázání bližšího vztahu s respondenty, zároveň mi však poskytla dostatečné množství požadovaných informací.

Jak bylo v úvodu naznačeno, při analýze výzkumného šetření byly použity **prvky metody zakotvené teorie**, která je jedním z nejdříve využívaných kvalitativních přístupů. Metoda zakotvené teorie byla formulována v roce 1967 Glaserem a Straussem na poli sociologie, ale rozšířila se do mnoha dalších disciplín (Podle Řiháček, 2013, str. 44). Získaná data byla zpracována a interpretována s ohledem na cíle šetření pomocí první fáze metody zakotvené teorie, tzv. otevřeného kódování. Tato fáze se zabývá tvorbou konceptu. „*Jejím cílem je konceptualizovat naše data, tj. postupně vytvořit pojmy, které zachycují „esenci“ konkrétních analyzovaných událostí či jevů.*“ (Řiháček, 2013, str. 48) Tato metoda umožňuje další rozkrývání klíčových témat. Analýzou dat je v kvalitativních vědeckých přístupech míněna především jejich smysluplná interpretace, tedy schopnost najít v sesbíraných datech určité vzorce. „*Kvalitativní analýza je uměním zpracovat data smysluplným a užitečným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku.*“ (Hendl, 2012, str. 223) Postupovala jsem tak, že již od prvního rozhovoru jsem získané informace pečlivě zapisovala pomocí textového editoru

MS Word. Analýzu dat jsem poté začala právě tzv. otevřeným kódováním. Pozorně jsem pročítala neredukovaný přepis každého rozhovoru, přemýšlela jsem o problému a hledala jsem souvislosti. Výsledkem bylo nalezení tzv. významových jednotek, tj. úseků v textu nesoucích informaci ve vztahu k výzkumné otázce. Každá významová jednotka byla v textu vyznačena a poté stručně pojmenována - okódována. (Podle Řiháček, 2013, str. 48). Takto vznikly tzv. kódy. Vyše nastíněným způsobem, tedy analýzou rozhovorů řádek za řádkem, jsem detailně prozkoumala všechny čtyři přepisy interview, přičemž nelze opomenout časovou náročnost takového postupu. Jako vhodný nástroj pro zaznamenání kódování mi posloužil tabulkový editor MS Excel. Významově příbuzné kódy byly poté sloučeny do obecnějších a propracovanějších konceptů, do jednotlivých zastřešujících kategorií. Takto vzniklé kategorie zahrnují také množství dílčích poznatků, které jsou výstupem ze sesbíraných dat, avšak vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce není v jejích explanačních možnostech je podrobně všechny vyložit. U některých z nich to navíc vzhledem k jejich spíše dokreslující funkci není přínosné ani nutné. Pro nastínění problematiky jsem zvolila ty nejvýznamnější se manifestující poznatky, které vzešly ze souboru rozhovorů souvisejících s výzkumným šetřením.

5.2.1 Limity kvalitativního výzkumu

Vyše jsme uvedli, že v kvalitativním výzkumu obvykle pracujeme s menším počtem případů, než v kvantitativním výzkumu, ale každý případ studujeme více do hloubky. Cílem kvalitativního výzkumu je do hloubky prozkoumat široce definovaný jev a přinést maximální množství informací, odhalit a porozumět tomu, co je podstatou jevů. Usuzování je převážně induktivní a získané výsledky lze jen těžko zobecňovat. Právě tato nemožnost zobecňovat poznatky na celou populaci je patrně jedním z nejdůležitějších omezení kvalitativního výzkumu.

Kromě problematické možnosti zobecňování skeptici také často vytýkají kvalitativnímu výzkumu jeho částečně improvizální povahu. Jak píše Hendl, na adresu kvalitativního výzkumu často zazní výtky, že jeho výsledky jsou souborem subjektivních dojmů: „*Pro jeho pružný a nestruturovaný charakter ho lze – na rozdíl od kvantitativního výzkumu – těžko replikovat. (...) Někdy je mu také vytýkána jeho neprůhlednost a malá transparentnost.*“ (Hendl, 2012, str. 53) Kvalitativní výzkum je vždy zatížen subjektivitou výzkumníka. Vlastní kontakt se zkoumanými jevy může výzkumníka ovlivnit do té míry, že se to promítne v jeho analytické práci a

interpretacích. Budou-li tedy dva výzkumníci analyzovat stejný text, jejich výsledky se mohou lišit. V statistickém zpracování dat u kvantitativního designu se toto riziko nevyskytuje. Při jeho použití by všichni výzkumníci měli dospět ke shodným poznatkům. (Podle Hlad'o, 2011, str. 84)

Uvedené limity je třeba brát v úvahu při realizaci výzkumu a neustále si je připomínat, aby se výzkumník dokázal dívat na výzkumný problém s maximálním možným odstupem a a vyvaroval se zbytečných zkreslení ze své strany.

5.3 Volba a charakteristika výzkumného souboru

Pro potřeby diplomové práce byl zvolen úzký výzkumný vzorek pěti náhodně oslovených chlapců, se kterými se setkávám při své práci. Jeden z oslovených respondentů účast na výzkumném šetření odmítl, proto byly rozhovory pořizeny pouze se čtyřmi respondenty místo zamýšlených pěti.

Tabulka č.1 Základní údaje o respondentech výzkumného šetření

Respondent	Jméno (bylo změněno)	Věk
R1	Standa	19
R2	Vojta	16
R3	Dalibor	20
R4	Marián	17

Tito chlapci nebydlí ve stejném městě, nechodí do stejné třídy ani stejného ročníku, nejsou stejně staří, nepatří ani ke stejné etnické skupině. Spojuje je pouze fakt, že studují na jedné integrované střední škole. Jeden z účastníků výzkumného šetření je žákem dvouletého denního nástavbového studia zakončeného maturitní zkouškou. Další respondenti jsou žáky tříletých učebních oborů. Jedinými závaznými kritérii výběru bylo pohlaví (šetření je zaměřeno pouze na chlapce) a věk mezi 15 a 20 lety. Rozhovory byly vedeny na mém pracovišti, kde se s chlapci této věkové kategorie denně setkávám.

5.4 Průběh výzkumného šetření

Se žádostí o účast na výzkumném šetření jsem se obrátila na pět chlapců. V první fázi respondenti byli nejdříve předběžně osloveni s otázkou, jestli by byli ochotni účastnit se výzkumného šetření, byl jim vysvětlen výzkumný záměr a byli ujištěni o zachování anonymity jejich odpovědí. Proto ve výstupech a interpretaci získaných dat nejsou použita jejich pravá jména. Čtyři oslovení respondenti projevili souhlas s účastí na výzkumném šetření. Následně s nimi byl dohodnut čas a místo rozhovorů, při kterých probíhal samotný sběr dat. Jak je uvedeno výše, jeden z oslovených respondentů účast na výzkumném šetření odmítl, proto byly rozhovory pořizeny pouze se čtyřmi respondenty místo zamýšlených pěti.

S prvním z respondentů (pro účely výzkumného šetření pojmenovaný Standa) jsme si smluvili schůzku hodinu před začátkem vyučování, protože kvůli vlakovému spojení přijíždí do školy již takto časně. Rozhovor probíhal nerušeně v kabinetě sousedícím s jeho učebnou.

Druhý z respondentů (Vojta) navrhl čas na rozhovor po vyučování, protože autobusový spoj do místa bydliště odjíždí až 45 minut po skončení poslední vyučovací hodiny. Rozhovor byl veden v prázdné učebně, neprobíhal však zcela nerušeně: Vojtovi během rozhovoru dvakrát přišla SMS, na kterou reagoval a jednou do třídy vstoupila třetí osoba s dotazem na mne. Tyto skutečnosti rozhovor mírně poznamenaly nervozitou, přesto jsem přesvědčena, že interview s ním má svou výzkumnou hodnotu.

Také se třetím respondentem (Dalibor) jsme se sešli po vyučování v prázdné učebně. Rozhovor probíhal v klidu a nerušeně. V závěru rozhovoru chlapec uvedl příběh z rodiny svého kamaráda, ve kterém jsem při přepisování ze záznamu objevila několik menších rozporů, přičítám to však možným respondentovým přeřeknutím nebo mému špatnému pochopení.

Čtvrtý z respondentů (Marián) nabídl, že by výzkumný rozhovor mohl proběhnout ve volné hodině, která jeho třídě odpadla kvůli nepřítomnosti vyučujícího. Protože jsem tuto hodinu měla také volnou, souhlasila jsem. Rozhovor proběhl v kabinetě českého jazyka. Při pořizování tohoto rozhovoru jsem získala dojem, že respondent se snaží poskytnout jakési „správné“ odpovědi. Například na mě při odpovědi tázavě pohlédl, jakoby se ujišťoval, že to řekl dobře. Pokusila jsem se ho upozornit na to, že jde o jeho názory, přesto si nejsem jistá, jestli se při jeho výpovědi neuplatnila určitá míra sebekorekce. Na jiném místě se poměrně vehementně pustil do odpovědi ohledně situací ve vlastním vztahu, které musel vyřešit „ručně“, avšak po lehkém zaváhání

dokončil svou výpověď ve smyslu, že mnohokrát měl chuť sáhnout k násilí, ale nikdy to neudělal. Další skutečností, která mě při přepisování rozhovoru zarazila bylo, že respondent mluvil hodně zvolna, mezi větami přemýšlel a občas se v jeho projevu objevilo spisovné slovo, které v toku jeho jinak velmi nespisovné řeči znělo až nepatříčně, jakoby se snažil o styl řeči určený pro nějaký oficiální účel. Jsem si však vědoma toho, že jde pouze o moje domněnky a dohady a nemám žádnou možnost ověřit si důvěryhodnost respondentovy výpovědi. Proto ji i přes své subjektivní pochyby přijímám za pravdivou.

Všechna interview trvala v závislosti na sdílnosti respondenta v rozmezí patnácti až dvaceti minut a během všech byly položeny všechny připravené otázky, nicméně někdy je bylo nutné přizpůsobit potřebám konkrétního rozhovoru. V některých případech se rovněž otevřel prostor pro dotazy nad rámec připravené sady otázek. Rozhovory byly nahrány na diktafon a poté doslovně přepsány. Pro názornou ukázkou je doslovný přepis jednoho rozhovoru zařazen jako příloha diplomové práce. Získaná data byla zpracována a interpretována s ohledem na cíle šetření pomocí prvků metody zakotvené teorie, tzv. otevřeného kódování. Neredukovaný přepis rozhovoru byl následně segmentován a byly vymezeny jednotlivé úseky spojující významové jednotky. Ze získaných dat bylo vytvořeno několik kategorií údajů. Zjištěné poznatky jsou doplněny o citace z vybraných pasáží z rozhovorů, neboť dle mého názoru jsou cennými a zajímavými informačními zdroji o názorech a uvažování jednotlivých respondentů. Záměrně jsou citovány v nezměněné podobě, tedy i v nespisovné češtině, kvůli zachování maximální možné autentičnosti.

V polostrukturovaném rozhovoru byly (v různém pořadí) položeny následující otázky:

- Co se vám vybaví při vyslovení pojmu partnerské násilí? Jak si ho představujete?
- Kam je podle vašeho názoru možné se obrátit, pokud víte ve svém okolí o případu partnerského násilí?
- Jak byste se cítil, kdybyste viděl, že váš kamarád se snaží svou dívku manipulovat, ovládat, nebo jí ubližuje?
- Jak byste se v takovém případě choval?
- Setkal jste se někdy s případem partnerského násilí sám nebo ve svém okolí? Povyprávějte mi o tom.

Kromě uvedených otázek byly jednotlivým respondentům podle situace pokládány doplňující otázky k tématu, které oni sami otevřeli. Tyto otázky byly použity individuálně a nejsou v tomto výčtu uvedeny.

5.5 Analýza rozhovorů

Jak již bylo výše předznamenáno, získaná data z výpovědí respondentů byla analyzována za použití metody kódování. Na základě opakování témat v rozhovorech a volby kódů byly vytvořeny příslušné kategorie.

Komplikované sociální prostředí

První kategorie, která vykryštovala z analýzy dat, se týká sociálního prostředí. Jsou v ní sdruženy výpovědi respondentů, týkající se jejich kamarádů a přátel, vrstevníků i sousedů. Původně jsem chtěla vytvořit samostatnou kategorii pro údaje, týkající se rodičů, po zralé úvaze jsem však svůj původní záměr přehodnotila a přiřadila jsem je také do této kategorie. Sociální prostředí (které dále můžeme rozlišit na mikroprostředí, mezoprostředí a makroprostředí) a jeho působení na jedince je jedním z předmětů zájmu sociální pedagogiky. O partnerském násilí v sociálně pedagogickém kontextu pojednává kapitola 4.

Každý z respondentů zmínil v nějaké souvislosti **rodiče** nebo **rodinu**. Respondent R1 Standa nejdříve poukázal na rodiče potenciální oběti partnerského násilí, kteří by mohli svému dítěti pomoci: *„No tak já nevím, já bych se jí snažil určitě nějak pomoci, řek bych ať to třeba řekne třeba rodičům... ať to jakoby třeba ať to pořešej rodiče, ať mu zkusej domluvit.“* Z této odpovědi vyplývá, že Standa uvažuje o partnerech ve své věkové kategorii, kteří ještě jsou závislí na rodičích, bydlí s nimi ve společné domácnosti a mohou počítat s jejich podporou. Dále respondent zmínil způsob, kterým se jeho rodiče vypořádávají s partnerskými neshodami: *„Rodiče... Tak si o tom promluvej, žejo, Jako jasný, občas se pohádaj, protože to vypění prostě, jeden i druhý, ale jinak jako že nikdy“.*

Druhý z chlapců, Vojta, nejprve zmínil rodiče v souvislosti s případem domácího násilí, které se dělo jeho kamarádce: *„Jediný jako co mam zkušenosti, takže sedm let mlátili moji kamarádku rodiče, jakože docela dost, že měla třeba každéj druhý tejdén monokly a takle“.* O své vlastní rodině mluvil tento respondent dvakrát. První situaci popsal v rozhovoru takto: *„Stalo se mi to s tátou, jsme bydleli ještě ve Vrchlabí, to mi bylo tak deset let, a táta přišel vopilej domů, v tu chvíli jako, to už bylo třeba pět let, prostě co*

rodiče už spolu... neměli sexuální vztah, nic... prostě se furt jenom hádali, a von přišel domů, byl vopilej, začal prostě... řvát, strašně byl hlučnej, tak mamka nevěděla co dělat, tak zavolala policajti a voni ho vykážali z baráku na čtyřicet hodin.“ Jak sám dodal, tato situace se naštěstí neopakovala „*Ne, to ne, my jsme se pak jako brzy odstěhovali.“* Z analýzy výpovědi se dá usoudit, že se neopakoval akt policejního vykážání otce z domácnosti, ale hádky mezi rodiči zřejmě byly v té době časté „*prostě se furt jenom hádali“*, což naznačuje pravděpodobnost psychického násilí. Z rodičovských schůzek a běžného kontaktu s Vojtou ve škole vím, že chlapec v současnosti žije pouze s otcem, mají spolu dobrý vztah a otec ho podporuje ve studiu i v jeho koníčcích. Zdá se, že Vojta bere tyto vzpomínky na otcovo chování jako fakt a nevytváří si skrz ně žádný negativní vztah k otci. Bohužel na jiném místě rozhovoru, když byl Vojta tázán, jaké způsoby řešení partnerských neshod vidí okolo sebe, řekl: „*co tak vídám je... můj táta s Honzovou přítelkyní, mámou teda, takhle... a tam to většinou vidím hádkama, protože ta jeho přítelkyně je taková zvláštní.“* Vojta měl na mysli otcovu přítelkyni. Z jeho výpovědi usuzuji, že chlapec i v současné době bývá svědkem partnerských hádek svého otce. Přestože respondent sám nepociťuje své rodinné prostředí nijak negativně, můžeme usuzovat, že na něho významnou měrou negativně působí.

Informant R3 Dalibor nemluvil v rozhovoru ani jednou o svých vlastních rodičích, zmínil však rodiče svého kamaráda: „*kamarád mi říkal, že měl tátu s mámou, voni se furt hádali, žejo, byli v rozvodovém řízení a... a prostě von měl asi dva sourozence malý a... vlastně jeho táta přišel jednou domů z hospody, přišel úplně vopilej, žejo, a teď začal tam mlátit, začal mlátit jako svoji ženu, vztáhnul ruku i na děti. (...) Von jako, von jako nikdy by tohleto v životě neuděl, žejo, ale von prostě s chlapama slavili něco, a von se prostě tak vopil, že... prostě měl nějakou náladu agresivní, a přišel domů a... a už to bylo“.*

Také čtvrtý z chlapců, Marián, o svých vlastních rodičích nemluvil. Podobně jako respondent R1 také Marián uvedl, že rodiče nebo sourozenci aktérů partnerského násilí by do případu mohli vstoupit a pomoci: „*Tak určitě, ale kdybych znal třeba jejich blízký, tak bych zkusil jejich buď rodiče, nebo bratra, nebo prostě sourozence“.* Z této odpovědi se patrně dá usuzovat na silné rodinné vazby a také na velký vliv příbuzných, především starších, na jednání jedince. Na přímo formulovanou otázku, zda byl někdy svědkem případu partnerského násilí, Marián uvedl příklad ze svého rodinného

prostředí, příhodu své sestry a jejího přítele: „*Třeba moje sestra, s přítelem, voni bydlej u nás, a když se... voni se jako hádali, jakože několikrát, prostě se nemohli spolu domluvit na stejný věci, to co chtěla sestra, tak prostě nepřišlo jejímu příteli, co chtěl sestry přítel, tak se nehodilo mojí sestře, takže se jednou se prostě hádali... jako sestry přítel by v životě na ní nešáh, ale prostě už zvyšoval hlas, až až moc, začali po sobě... křičet, házet věci jakože myslím, že po něm hodila propisku, jó, von to po ni hodil zpátky, jó, a prostě sem do toho zasáh jakože, že už dobrý, že jakoby to neměli přehánět, no a tak se tam hádala asi další půl hodinu kvůli nesmyslu... už si ani nepamatuju, kvůli čemu to bylo, ale fakt to byl nesmysl, jakože se to dalo vyřešit fakt že slovně normálně, a voni tam po sobě řvali asi... tři čtvrtě hodiny v kuse“.* Myslím si, že jsou na místě pochyby, zda tuto příhodu řadit do kategorie partnerského násilí, opět však vypovídá o blízkém vztahu respondenta ke svým příbuzným.

Při vyprávění o **kamarádech** uvedl respondent R2 Vojta, že partnerské problémy řeší různě, ale nejčastěji hádkami: „*kamarádi... to vídám různě, taky bud' si normálně v klidu sednou a nebo se většinou hádaj, spíš převážně se hádaj“.* Dále Vojta popsal také případ partnerského násilí mezi vrstevníky, kterého byl svědkem: „*No prostě byli jsme u kámošky, víc, parta lidí, v tu chvíli jsem partnerku ještě neměl, ale byl jsem furt toho stejného názoru, že prostě holky se nemlátěj... a voni se tam hádali, ve vedlejší místnosti a já jsem to slyšel, a slyšel jsem prostě plesknutí, tak jsem tam šel, holka tam seděla na zemi, brečela, tak sem ho zmlátil, protože jsem prostě za tím názorem, že prostě holky se nemlátěj a budu si za tím stát.“* Z Vojtovy výpovědi je patrný jeho negativní vztah k použití fyzického násilí vůči dívkám a také jeho připravenost řešit takovou situaci fyzickým střetem s násilníkem. Toto je již druhá přímá zkušenost s partnerským násilím, kterou Vojta v rozhovoru zmínil. První se týkala jeho otce a hádek s partnerkami (nejdříve s Vojtovou matkou a později s novou partnerkou).

Další z respondentů, Dalibor, v souvislosti s kamarády popisuje následující situaci: „*už jsem jeden případ zažil, takovejdle, jakože kamarád právě se rozešel s holkou a nák se nepohodli, no a vlepil jí takovou facku, že jí ud'ál monokla“.* Tuto situaci zná Dalibor z vyprávění dívky, které se to týkalo. Podobně zprostředkovanou zkušenost má Dalibor s další situací, kterou v rozhovoru popisoval. Týká se jeho kamaráda a byla již zmíněna výše: „*jeho táta přišel jednou domů z hospody, přišel úplně vopilej, žejo, a ted' začal tam mlátit, začal mlátit jako svoji ženu, vztáhnul ruku i na děti“.* Z těchto odpovědí

usuzuji, že mezi kamarády respondenta je alespoň jedna osoba, která se stala přímou obětí partnerského násilí, a další osoba, která tento fenomén zažila u svých rodičů.

Respondent R4 Marián uvedl příklad situace, když se jeho kamarádi dostanou do hádky: *„a kolikrát sem viděl, že kamarád s kamarádkou, jakože spolu choděj, tak... tadyto se mu nelíbilo, nebo že tadyto udělala, tak na ní prostě začal rvát: nebudeš to dělat, tady nebudeš chodit... jó? Taky se mě to nelíbilo, ale tak je to jejich vztah, do toho se nemá jakože nikdo plíst“*. Marián vyjádřil přesvědčení, že pokud by o to nebyl požádán, nezasahoval by do partnerského sporu svých kamarádů.

Podobnou kategorii, jakou byla předchozí, představují **vrstevníci**. Vojta se vyjadřuje k výskytu partnerského násilí mezi mládeží takto: *„Viděl jsem to dvakrát, samozřejmě se mi to nelíbilo, řešil jsem to tak, že ten kluk nedopadl dobře, protože to nemám rád, když nákej kluk mlátí holku... a jinak, víckát ne“*. Jeden z případů se stal přímo jeho kamarádce a je popsán výše, o druhém případě mezi kamarády pak Vojta uvedl toto: *„Ten druhej případ byl to, že... v Továrně, to je klub takovej, tak jsme stáli nahoře na schodech, jeden kluk tam se hádal s kamarádem, a ona šla holka vokolo a řekla mu, ať už je zticha, a von ji schodil ze schodů a... taky nedopadl dobře“*. Respondent R3 Dalibor také popsal situaci z vrstevnického prostředí: *„Říkám, je to fakt jakože blbý, když tady třeba bude stát kluk a tady holka, a von k ní přijde a prostě jí vlepí facu, vona neví vůbec proč, ji vlepí, žejo, vona pak, vona mu jí bude chtít třeba vrátit, a von jí vrátí dvakrát tak, von jí vrátí třeba dvakrát tak větší, žejo“*. Překvapilo mě, že zde padla zmínka o tom, že by dívka mohla ránu chlapci vrátit. Podobnou situaci však nastínil také další z chlapců, Marián: *„třeba ve škole tady znám kluci... kluky, kerý, prostě se s tím... neštvoou se s tím a prostě... tý svojí holce klidně facu daj, ale že, pak se třeba stane, že ta holka zmlátí toho kluka, no. Jakože třeba mu to vylítne, a pak už mu to je líto, tak se rači nechá zmlátit, no“*. Kromě toho, že ve svém okolí zná vrstevníky, kteří neváhají udeřit svou dívku, připouští také možnost, že dívka bude reagovat stejně. Toto zjištění bylo pro mě překvapivé. Na jiném místě Marián vyprávěl o případě, který se také odehrál mezi jeho vrstevníky: *„Tak jsme jednou byli na diskotéce, a začali se tam rvát kluci, dva kluci kvůli holce, která vůbec nevěděla, že to je kvůli ní, když jsem jí to řek, tak ta holka teda tam přišla, jo, chtěla to řešit... jako proč se perou a tadyto a prostě se to chtělo vyřešit, kdo s kým bude, kdo jak zůstane... Nakonec ta holka byla nejhorší, a ty dva kluci byli spolu největší kamarádi, a dodnes jim to drží, žejo. Takovýdle. No, oni s ní měli oba dva něco, jakože... něco víc, mezi sebou“*.

Marián také jako jediný z účastníků výzkumného šetření uvedl příklad situace, jak jeho **sousedí** řeší partnerské neshody: „*kolikrát sem viděl, že... nákej pár, kluk s holkou, se začnou, jo, hádat, tadyto, pak ta holka třeba mu třískne s dveřma vod auta a jó, ten na ni vylítne, proč s tím tříská, nebo tadyto, a začnou se hádat... ten chlap k ní de, jó, chytne jí třeba za krk nebo prostě tó, ale nedokáže. Hodněkrát sem viděl, že nedokáže, uhodit, třeba. Nebo jako hádat... hádky sou si myslim jakože normální, takle, u nás“.* Respondent se tím snažil upozornit na to, že mužům jejich vnitřní zábrany nedovolí fyzicky ublížit dívce nebo ženě.

Při pokusu o shrnutí poznatků získaných analýzou této kategorie vystupuje do popředí význam kvality sociálního prostředí, které jedince obklopuje a formuje. Respondenti mluví o tom, s čím ve svém životě mají zkušenost, s čím se setkali a co museli nějak zařadit do svého hodnotového systému. Nejvýznamněji člověka ovlivňují zážitky z jeho vlastní orientační rodiny, v neposlední řadě jsou však důležité také prožitky a zkušenosti z vrstevnické skupiny.

Rodina je pro děti prostředím uspokojování jejich primárních potřeb a získávání představ o rodičovských rolích. Na kvalitě života rodiny se podílejí podmínky rodinného prostředí. Při analýze rozlišujeme podmínky demograficko-psychologické, materiálně-ekonomické a kulturně-výchovné (Podle Kraus, 2008, str. 86-88). Svou roli hraje sociálně-ekonomický status rodiny, protože od něho se obvykle odvíjí, s kým se jedinec stýká mimo rodinu. Z pohledu pedagogického a psychologického však tradičně největší význam je přikládán nemateriálním faktorům rodinného prostředí, které vytvářejí základ emocionálního a kulturního klimatu rodiny (Podle Kraus, 2008, str. 86). Podle odpovědí respondentů lze vyvodit, že Standa vyrůstá v poměrně kvalitním prostředí. Uvedl, že jeho rodiče nejčastěji řeší problémy vzájemnou domluvou, nikdy mezi nimi nedochází k fyzickému násilí: „*Rodiče... Tak si o tom promluvej, žejo, Jako jasný, občas se pohádaj, protože to vypění prostě, jeden i druhý, ale jinak jako že nikdy“* (Standa). Respondent Vojta, jak již bylo výše uvedeno, žije pouze s otcem. Jeho rodinné prostředí je v důsledku toho nestandardní, což ještě samo o sobě nemusí nutně znamenat rizikové. Vojta subjektivně nepocítuje situaci ve své rodině negativně, sám však udává, že nejde o prostředí právě harmonické - otec dříve měl časté hádky s manželkou, Vojtovou matkou, nyní se hádá se současnou přítelkyní. Při konfrontaci zjištěných údajů s teorií, uvedenou v kapitole 1 můžeme konstatovat, že Vojta se již tím, že byl svědkem partnerského násilí rodičů v jeho psychické formě, zařadil do rizikové skupiny jedinců, kteří by mohli mít vyšší pravděpodobnost dopustit se sami v dospělosti

násilí v partnerském vztahu. Další respondenti se o své rodině nijak nevyjadřovali, pro pokus o analýzu jejich rodinného prostředí nemáme tedy dostatek informací.

Zamyslíme-li se nad širším prostředím, ve kterém se účastníci výzkumného šetření pohybují (tj. vrstevníci, sousedi), zjistíme, že jedině Standa neví o žádném případě partnerského násilí, který by se udál v jeho širším okolí, mezi sousedy nebo vrstevníky. Standa se o takové možnosti vyjadřuje slovy: „*Z mého pohledu to není normální*“. Vojta, Dalibor a Marián se buď s nějakým podobným případem setkali, nebo o něm slyšeli. Dalibor a Marián uvedli případy, kdy se někdo z jejich vrstevníků projevoval násilnicky k dívce. Dalibor o takových případech slyšel od kamarádů, Marián uvádí, že je viděl. Také Vojta zmínil, že v okruhu kamarádů a vrstevníků, se kterými se stýká, se setkal s případy partnerského násilí. Kromě toho Marián také popisoval, jak jeho sousedi se někdy při řešení konfliktu chovají násilně. Ze všech uvedených skutečností vyplývá, že v prostředí, ve kterém se pohybují, se takové situace někdy stávají. Chlapci hodnotí partnerské násilí negativně, pro některé je to však skutečnost, která je součástí jejich životního prostředí.

Žárlivost, alkohol a nevěra jako katalyzátory vzniku partnerského násilí

Druhou analyzovanou kategorií jsou katalyzátory partnerského násilí, tzn. jaké jevy respondenti považují za možné příčiny vzniku domácího násilí. Jak je popsáno v kapitole 1.2, odborníci se v současné době přiklánějí k názoru, že k násilnému chování nedochází pouze z jedné příčiny, naopak je upřednostňován multikauzální pohled. „*Za více než 30 let výzkumu v této oblasti se přenesla pozornost od individualistického, psychiatrického modelu k multidimenzionálnímu modelu partnerského násilí, který zkoumá nejenom jedince, ale i rodinu a celou společnost.*“ (Marvánová-Vargová, 2008, str. 26) Z analýzy výzkumných rozhovorů vyplynulo, že respondenti spatřují několik možných příčin vzniku partnerského násilí.

Žárlivost jako důvod vzniku partnerského násilí uvedli shodně všichni respondenti. „*Žárlivost, ta asi na prvním místě*“. „*Určitě, to dělám i já, že ze žárlivosti jí zakazuju: s tadytim se bavit nebudeš, s timhle se bavit nebudeš nebo prostě tak jak vona na mě, tak já na ni...*“ (Marián). „*No tak jo, samozřejmě, že třeba žárlila, nebo něco takovýdleh, nechtěla.. ne, že by mi vysloveně řekla, že nikam nemůžu, ale prostě napsala mi třeba, že by byla radší, kdybych tam nešel, že se vo mě bojí a takovýdle*“ (Vojta). Tito chlapci zmiňují žárlivost jako důvod pro omezování partnera nebo partnerky, zakazování komunikace s třetí osobou nebo zakazování účasti na určité společenské akci. Standa

popsal situaci, kdy žárlivost může vést přímo k fyzické formě partnerského násilí: „*No tak jako prostě taková trapná chvíle, jako že když prostě holka se třeba usměje na někoho a najednou dostane facku*“ (Standa). Dalibor ve své větě sice nepoužil přímo pojem žárlivost, při snaze proniknout do popisované situace se však toto vysvětlení jeví jako nejpravděpodobnější: „*jakože kamarád právě se rozešel s holkou a něk se nepohodli, no a vlepil jí takovou facku, že jí ud'ál monokla*“ (Dalibor).

Také **alkohol** uváděli někteří z respondentů jako možný důvod vzniku partnerského násilí. Respondent Standa vidí alkohol jako možný katalyzátor napětí: „*No tak samozřejmě, když jsou posilnění alkoholem, tak to vystupňuje tak, že se pomlátěj, k tomu někdy dojde*“ (Standa). Další chlapec, Vojta, je jediný, který má zkušenost s partnerským násilím v rodině. Také v tomto případě hrál roli alkohol: „*V tu chvíli ještě prostě do toho pomohl alkohol, že jo*“, „*táta přišel vopilej domů, v tu chvíli jako, to už bylo třeba pět let, prostě co rodiče už spolu... neměli sexuální vztah, nic, prostě se furt jenom hádali, a von přišel domů, byl vopilej, začal prostě.. řvát, strašně byl hlučnej, tak mamka nevěděla co dělat, tak zavolala policajti*“. Ovšem i přes tuto zkušenost si Vojta myslí, že ani alkohol neomlouvá fyzické násilí vůči dívce nebo žene: „*A taky sem zastánce toho názoru, že... když se to... že když ten partner uhodí ženskou, a svede to na to, že byl opilej, žejo, to je jedno*“ (Vojta). Další z chlapců, Dalibor, vyprávěl příhodu, kterou zná z doslechu od svého kamaráda: „*Jeho táta přišel jednou domů z hospody, přišel úplně vopilej, žejo, a ted' začal tam mlátit, začal mlátit jako svoji ženu, vztáhnul ruku i na děti (...)* Von jako, von jako nikdy by tohleto v životě neud'ál, žejo, ale von prostě s chlapama slavili něco, a von se prostě tak vopil, že... prostě měl nějakou náladu agresivní, a přišel domů a... a už to bylo“. V tomto Daliborově příběhu je zakomponována zkušenost, že pod vlivem alkoholu se člověk může dopustit jednání, ke kterému by ve střízlivém stavu nikdy nepřistoupil.

Jako další možná příčina partnerského násilí se ve výpovědích respondentů objevovala **nevěra**. Standa mluví o pojmech nevěra a fyzické násilí jako o příčině a důsledku: „*Když on si jednou s někým začne a ona mu jednu vrazí*“ (Standa). Naproti tomu Vojta vyjadřuje názor, že podle něho není žádná situace, která by použitím fyzického násilí vůči ženě opravňovala, tedy ani nevěra: „*Žádná situace, i když někdo někoho podvede, nebo co se týče třeba peněz, že manželka mu vezme nějaký peníze, nebo něco takovýdlehého, tak si stejně furt myslím, že se to dá všechno vyřešit, i kdyby rozvodem nebo něčím takovýmdle, tak prostě stejně se to nemá řešit fyzickým násilím*“ (Vojta). Marián při uvažování o nevěře partnerky vyjadřuje přesvědčení, že by se s ní raději rozešel, než

aby sáhl k fyzickému násilí: „A dyš něco takovýho udělá, dyš mě podvede, prostě, když mi je nevěrná, nebo když mi lže, tak rači jí nechám bejt, ať si to užívá dál s někým jiným... Hodněkrát jsem chtěl uhodit, nebo taklenc, ale rači sem se ovládal“ (Marián). Na jiném místě ovšem ten samý pronesl mnohoznačně: „No, a pak když vznikne nevěra, tak... ať ten druhý pak se nediví, žejo“.

Z uvedených citací vyplývá, že účastníci výzkumného šetření jmenovali jako hlavní možné příčiny vzniku partnerského násilí žárlivost, alkohol a nevěru.

Konstruktivní a nekonstruktivní způsoby řešení problémů ve vlastním partnerském vztahu

Další kategorie, která vyplynula z rozhovorů s účastníky výzkumného šetření, byla nazvána Způsoby řešení problémů ve vlastním partnerském vztahu. Na tuto problematiku přišla řeč v každém z uskutečněných rozhovorů. Ve způsobu, kterým respondenti řeší případné konflikty v partnerském soužití, se odráží jejich osobnost. Tato otázka nabývá důležitosti vzhledem k věku respondentů (15 – 20 let), neboť v době adolescence se dotvářejí modely fungování partnerského vztahu, jak je uvedeno v kapitole 2.3 diplomové práce.

První z možností, kterou účastníci výzkumného šetření zmiňovali, byla vzájemná **domluva**. Respondenti R1 a R2 Standa a Vojta mají děvče, ale ve svém vlastním partnerském vztahu se s násilím nesečkali. Když nastanou nějaké neshody mezi nimi a přítelkyní, řeší je právě vzájemnou slovní domluvou: „No normálně, prostě se domluvíme na nějakým kompromisu, žejo, nebo něco prostě. (...) Tak jednou třeba já vyhovím prostě té přítelkyni a jednou zas ona mě, nebo se domluvíme na nějakým kompromisu, že třeba, prostě... to skloubíme nějak dohromady, nebo... musíme si vyhovět jeden druhýmu, když to jde.“ (Standa) „V mém vztahu to řešíme většinou tak, že si sednem a v klidu to prostě proberem, žádný hádky žádný velký a takovýhle. (...) Je lepší, když si sednete takzvaně ke kafi a normálně si o tom promluvíte. Je to lepší, než se hádat a... asi tak.“ (Vojta) Podobný scénář řešení partnerských problémů si představuje také třetí respondent R3 Dalibor, i když sám děvče ještě nemá: „No tak já bych s ní, jako normálně, prostě v klidu bysme si to vyříkali, že bysme si sedli, třeba někde v kavárně, dali bysme si třeba kafe, žejo, a v klidu si to prostě vyříkali, z vočí do vočí, žejo, bysme si to prostě řekli a když by to nepomohlo, tak bysme se rozešli spolu, no, ale že bych jí uhodil, to teda... vztáhnout ruku na, vztáhnout ruku na holku, to bych nikdy

v životě *neud'ál*“ (Dalibor). Respondent R4 poskytuje na různých místech rozhovoru poněkud rozporuplný pohled na tuto oblast. Na obecněji položený dotaz, jak by řešil neshody ve vztahu jmenuje také klidnou dohodu: *„Tak vždycky se to snažím řešit v klidu, bez nějakýho násilí a... bez zvyšování hlasu... když to nejde, tak rači... sklopim uši a otočim se a du pryč, jinak to nemá cenu, když se prostě s tím člověkem nedohodnu, tak... tak to prostě nejde, no“* (Marián).

Jako další způsob řešení konfliktů ve vlastním vztahu jmenovali informanti **hádky**. Když Marián mluví o konkrétním vlastním partnerském vztahu s přítelkyní, zmiňuje možnost hádek: *„No tak... snažíme se si nelhat, prostě, říct si všechno na rovinu, a když... no, někdy to prostě jde poznat, když mi lže, ale radši mi to řekne sama, a když mi to řekne, tak samozřejmě, že jsem naštvanej na ni... hádám se s ní, zvýším hlas, ale tím pádem i ona na mě, protože nejsem taky zas dobrej, žejo... takže se začnem hádat, ale jako snažim se to s ní vždycky urovnat, aby bylo všechno v pořádku“*. *„Sám s tím mam zkušenosti, určitě, protože se mi to už stalo kolikrát, když něco chci, tak si to dosáhnu, a když se mi to nevede, tak prostě... dělám pro to, co můžu, ale vyhýbám se tomu fyzicky. A spíš se snažim vždycky slovně“* (Marián).

Marián také zmínil, že v jeho vztahu je přítomno vzájemné **zakazování**: *„Určitě, to dělám i já, že ze žárlivosti jí zakazuju: s tadytim se bavit nebudeš, s timhle se bavit nebudeš, nebo prostě tak jak vona na mě, tak já na ni. (...) Musí to pochopit, protože vona zakazuje i mně. A já ji poslechnu, takže vona bude poslouchat i mě, tím pádem, žejo.“* (Marián) O určité snaze jeho přítelkyně zakazovat mu někam jít mluví také Vojta: *„No tak jo, samozřejmě, že třeba žárlila, nebo něco takovýdleho, nechtěla.. ne, že by mi vysloveně řekla, že nikam nemůžu, ale prostě napsala mi třeba, že by byla radši, kdybych tam nešel, že se vo mě bojí a takovýdle, ale jako... Řekl jsem jí, že se prostě vo mě nemusí bát“* (Vojta).

Účastníci výzkumného šetření také mluvili o nutnosti **sebeovládání** v partnerském vztahu. Na dotaz, zda se situace někdy vyhrotila natolik, že by ji musel řešit „ručně“, uvedl Marián: *„No, kolikrát... kolikrát jsem chtěl... hodněkrát jsem chtěl, ale prostě mi to nedá, je to přece holka, a dyš něco takovýho udělá, dyš mě podvede, prostě, když mi je nevěrná, nebo když mi lže, tak rači jí nechám bejt, ať si to užívá dál s někym jinym... Hodněkrát jsem chtěl uhodit, nebo taklenc, ale rači sem se ovládal“* (Marián). O ovládnutí se mluví také informant Vojta: *„Když už bych k tomu měl tendenci, tak to bych radši bouchnul do zdi“* (Vojta).

Respondenti považují za běžné, že se ve vztahu vyskytnou neshody a problémy, jako prostředek jejich řešení vidí vzájemnou klidnou domluvu, respondent R1 Standa navíc zmiňuje nutnost kompromisu. Dalibor ještě přítelkyni nemá, také on si však představuje budoucí řešení konfliktních partnerských situací v klidu: „že bysme si sedli, třeba někde v kavárně, dali bysme si třeba kafe, žejo, a v klidu si to prostě vyříkali“ (Dalibor). Standa, Vojta i Marián mají přítelkyni a shodně uvádějí, že v jejich vlastním vztahu se násilí nevyskytuje. Respondent R4 Marián se zmínil o zvyšování hlasu, hádkách a vzájemném zakazování. Mariánův výrok „když něco chci, tak si to dosáhnou, a když se mi to nevede, tak prostě... dělám pro to, co můžu, ale vyhýbám se tomu fyzicky“ by za určitých okolností mohl naznačovat tendence k ovládnutí partnerky, ovšem z pouhého jednoho výroku takto vytrženého z kontextu nelze činit závěry. Na druhou stranu, na jiném místě pronesená slova: „Určitě, to dělám i já, že ze žárlivosti jí zakazuju: s tadytim se bavit nebudeš, s tímhle se bavit nebudeš“ (Marián) tuto domněnku spíše potvrzují.

Důsledky aneb dopady viditelné versus neviditelné

V kategorii nazvané Důsledky jsou zastřešeny výroky účastníků výzkumného šetření, které se týkají viditelných i neviditelných dopadů partnerského násilí. Z dopadů na první pohled viditelných někteří respondenti zmiňovali **modřiny**, **monokly**, nebo jiná viditelná zranění: „No tak určitě nějaký modřiny, třeba když se to opakuje, žejo... No tak třeba nechce si sundat tričko, nebo mikinu třeba, jakože by to lidi viděli.. bych řek jakože ten člověk se uzavře možná, do sebe“ (Standa). Respondent R1 Standa jmenoval na prvním místě viditelná zranění, která by svědčila o tom, že někdo je obětí partnerského násilí, kromě toho však poukázal na možné psychické dopady „uzavře se do sebe“. Další z chlapců, Dalibor, uvedl toto: „No tak pozná se to jednoduše, když třeba, když ta holka, když ta holka má monokla, třeba, a zeptám se jí vod čeho to má, vona řekne, vona třeba řekne, že se támhle uhodila třeba vo něco, já jí řeknu, to třeba není pravda, že ten její... že ten tvůj tě třeba zbil, žejo, a vona řekne, vona bude, vona se z toho bude vykrucovat, že prostě né, že vona... vona se ho bude prostě jakoby zastávat, že... miluje ho, žejo. No viditelný zranění, prostě, modřiny a tak, monokl a všechno možný, bude na ní... bude třeba na ní vidět, a ona se bude bránit, žejo... bude prostě kluka bránit a to.“ (Dalibor). Také Dalibor jmenoval monokl jako rozpoznávací znak oběti násilí, v souvislosti s tím navíc zmínil možnost, že oběť se

bude útočníka zastávat a lhát o původu svého zranění, protože „*ho miluje*“. O monoklech se zmínil také další z chlapců, Vojta, mluvil však o případu násilí rodičů na dítěti, které je sice trestuhodné, ale není předmětem našeho výzkumného šetření: „*Jediný jako co mam zkušenosti, takže sedm let mlátili moji kamarádku rodiče, jakože docela dost, že měla třeba každéj druhej tejden monokly a takle.*“ (Vojta)

Vojta dále uvedl **změny nálad** jako možný způsob, kterým by se mohlo projevat, že osoba je obětí partnerského násilí: „*No, poznal bych to, kdybych toho člověka znal delší dobu, kdybych prostě věděl, jaký má nálady a takovýhle, jinak bych to asi nepoznal, u neznámýho člověka. Protože když je člověk v nějaký společnosti, tak se většinou přetvařuje, když jsou takovýhle nějaký problémy*“ (Vojta). Na tomto místě se respondent dotkl snahy obětí přetvařovat se, nepřiznat pravdu. V tomto bodě jeho výpověď koresponduje s výpovědí Dalibora, která byla uvedena výše: „*vona se ho bude prostě jakoby zastávat, že... miluje ho, žejo*“ (Dalibor).

Dalším z možných důsledků partnerského násilí je podle Dalibora **šikana**: „*Hmm, docela jako blbě bych se cítil, no, když by třeba mě někdo něco jako zakazoval, nebo to, tak bych... cejtil bych se hodně blbě. Nebo bych třeba, kdyby se člověk svěřil kamarádoj, tak by se to začalo šířit po... jakoby... začalo by se to šířit, každéj by se smál, žejo, a takle... to je pak šikana takle, žejo*“ (Dalibor). Respondent se v této odpovědi zaměřuje na fenomén společenské stigmatizace oběti, která by pravděpodobně byla u chlapce ještě horší, než u dívky.

Respondent R2 Vojta uvedl **eskalaci násilí** jako jeden z důsledků: „*No, myslím si, že to začne to tím, že se to prostě stane poprvý a když to pokračuje, tak je to... tak je to pak špatný, ale když se to stane jednou, tak jako v uvozovkách se to dá překousnout, dá se prostě před tím.. jak to, jak se to říká... no prostě dá se to přejít, jinak když to pokračuje, tak by se to mělo řešit, jinak... myslim si, že to začne prostě hnedka poprvý... A sem zastánce toho názoru, že když to pokračuje, tak... tak by se to mělo řešit co nejdřív. A nejhorší na tom je, že když už se to stane poprvý, tak ta holka to přehlídne většinou, a když se to pak prostě vopakuje, tak to stejně neřeší*“ (Vojta). Zde je na místě poukázat, že na eskalaci násilí nelze pohlížet pouze jako na důsledek, je především jedním z určujících znaků partnerského násilí (viz kapitola 1).

V kapitole 1.4 byly důsledky partnerského násilí pro oběť klasifikovány na důsledky fyzické, psychické a sociální. V odpovědích respondentů byly zmíněny všechny uvedené kategorie. Účastníci výzkumného šetření uváděli, že hlavním rozpoznatelným znakem násilí ve vztahu jsou viditelná zranění „*modřiny, monokly*“ (tj.

fyzické důsledky). Jako další důsledky byly zmíněny aspekty nehmatatelné, těžko postižitelné, například změny nálad či uzavření se do sebe (tj. psychické důsledky). Přitom zazněl názor, že člověk by se s obětí musel lépe znát, aby si všiml těchto změn jako důsledku partnerského násilí. Jako součást těchto psychických důsledků někteří respondenti zmínili také snahu oběti krýt a omlouvat svého útočníka. Jiný z účastníků šetření zmínil možnou šikanu, stigmatizaci oběti a odsudky okolí, které jsou počítány mezi sociální důsledky partnerského násilí a je o nich pojednáno v kapitolách 1.4 a 1.5.

5.6 Diskuse výsledků

V této kapitole bych se chtěla pokusit zodpovědět dílčí výzkumné otázky pomocí výstupů získaných analýzou výzkumných rozhovorů.

DVO 1: Jaké mají respondenti informace o problematice partnerského násilí?

První dílčí výzkumná otázka by měla přispět k objasnění kognitivní složky postojů zvolené výzkumné skupiny, chlapců ve věku 15-20 let, k problematice partnerského násilí. Podle teorie uvedené v kapitole 3.1, kognitivní složka postoje vyjadřuje „*co si člověk objektivně myslí o předmětu postoje*“, tedy názor, který se opírá o veškeré informace, které člověk o daném objektu získal a o rozumové úvahy s objektem spojené.

Na počátku jsem se v této oblasti zaměřila na to, jak jednotliví respondenti rozumí pojmu partnerské násilí. Obsah pojmu partnerské násilí vnímají jednotliví chlapci mírně odlišně, podle toho, s jakými informacemi o tomto fenoménu přišli do styku a nakolik byli nuceni se s ním v životě konfrontovat. Respondenti zmiňují na prvním místě fyzické bití: „*No tak já nevím, já si myslím, že chlap by neměl prostě mlátit ženskou, že to je prostě... nevím, co bych k tomu dál řekl, myslím si, že to není správný. To je asi tak všechno. Kdo mlátí ženskou, tak není chlap, prostě*“ (Standa), „*že kluk mlátí ženu, většinou, z devadesáti procent to tak je, většinou se nestává, že ženská mlátí kluka nebo chlapa*“ (Vojta) „*když třeba chlap uhodí ženskou, nebo jí dá třeba facu*“ (Dalibor), „*No, do té doby, dokad' jeden z nich na druhého nesáhne, tak (...) tak do té doby, dokad' se neporvou, nebo, prostě, nebude se zvyšovat hlas*“ (Marián). Fyzické násilí informanti shodně popisují jako agresi partnera (muže) vůči partnerce (ženě). Ovšem v předešlé kapitole, v analýze sociálního prostředí respondentů jsme

zjistili, že někteří z respondentů považují za možné, že mezi jejich vrstevníky napadená dívka fyzickou ránu chlapci vrátí.

Jako další zazněla také zmínka o násilí psychickém, za které respondent považuje zákazy: *„Taky určitě existuje psychický násilí, tím že kluk holce nebo holka klukoj zakazuje něco, že nesmí chodit s někým určitým lidma a takhle... to je taky špatně. Já jsem názoru toho, že když jsou dva určitý lidi prostě ve vztahu, tak by se měli podporovat a né prostě shazovat, eště k tomu před lidma“* (Vojta).

Také hádky a nadávání byly zmíněny jako projevy partnerské násilí: *„Když se prostě nedohodnou ty lidi a čím dál víc se zvyšuje hlas a čím víc nadávaj“* (Marián).

O dalších projevech a formách partnerského násilí, jak jsou popsány v kapitole 1.1 (např. ekonomické násilí, sexuální násilí, sociální násilí) se ani jeden z chlapců nezmínil.

Součástí zkoumání kognitivní úrovně bylo i zjišťování znalostí respondentů o možnostech intervence třetí osoby v případech partnerského násilí, jak je naznačeno v kapitole 4.2. Pokusíme-li se tyto znalosti shrnout, pak chlapci shodně uvedli policii jako orgán, na který by se obrátili v případě, že by věděli o případu partnerského násilí: *„...a když to nepomůže, tak prostě to hlásit na policii. Oni přijedou prostě a budou se vyptávat, jak toho násilníka tak ty oběti a budou to nějak řešit, žejo“* (Standa); *„Jinak přes policii“* (Vojta); *„No, policie, taky by to mohla, by mohla do toho zasáhnout, protože to vlastně je jakoby... je to vlastně jakoby když třeba jsou manželé, nebo partneři, jako třeba partner s partnerkou, tak by to mohli taky policie zasahovat, protože vlastně je to... jakoby, jak bych to řek... (pauza) ... hmm... omezování osobní svobody by to jako mělo bejt, že to jako prostě je násilí“* (Dalibor); *„Tak určitě buď na policii bych se obrátil, nahlásil bych to jako že... buď tam dělaj bordel, nebo prostě se nemusej, ať se tam přijdou podívat, jo, že to není v pořádku“* (Marián).

Kromě toho si někteří respondenti myslí, že nejdříve by věc řešili s rodiči nebo rodinnými příslušníky oběti partnerského násilí: *„No tak já nevím, já bych se jí snažil určitě nějak pomoci, řek bych ať to třeba řekne třeba rodičům... ať to jakoby třeba ať to pořešej rodiče, ať mu zkusej domluvit“* (Standa); *„Ale kdybych znal třeba jejich blízký, tak bych zkusil jejich buď rodiče, nebo bratra, nebo prostě sourozence“* (Marián).

Také byla zmíněna „sociálka“ jako instituce, která by mohla pomoci v řešení násilí: *„Jesli by se to týkalo, že to je dítě rodičů, prostě, tak bych to řešil nejspíš asi přes sociálku nebo něco takovýdleh“* (Vojta). Pojmem „sociálka“ je myšlen zřejmě OSPOD

- orgán sociálně-právní ochrany dětí, jako odbor péče o děti a mládež příslušného pověřeného městského úřadu.

Informant R3 Dalibor jako první bez rozmýšlení uvedl Linku bezpečí: „*Tak na Linku bezpečí by mohli zavolat, to maj... tam se svěří prostě s tím problémem, se tam svěří ta dotyčná osoba a oni jí tam pomůžou, buďto jí pomůžou, nebo jí nepomůžou, žejo*“.

Žádný z chlapců nevedl, že by ho v této souvislosti napadla možnost obrátit se na intervenční centra nebo azylové domy. Usuzuji, že je to zapříčiněno skutečností, že o těchto možnostech nevědí. V regionu, kde žijí a studují je nejbližším zařízením tohoto typu azylový dům v Jablonci nad Nisou (25 km), Dům na půli cesty v Jičíně (30 km) a azylový dům v Trutnově (56 km).

DVO 2: Jaký mají respondenti vztah k fenoménu partnerského násilí?

Druhá otázka by měla osvětlit afektivní složku postojů respondentů k objektu výzkumu. V kapitole 3.1 je tato složka definována následovně: „*Jaké pocity člověk chová k předmětu postoje, jak pozitivně či negativně jej hodnotí.*“ (Škobrtal, 2012, str. 72) Je tedy zaměřena na citový vztah chlapců ve věku 15-20 let k fenoménu partnerského násilí.

Pro všechny respondenty výzkumného šetření je společné, že fenomén partnerského násilí hodnotí negativně. Každý respondent vyjádřil své negativní stanovisko pomocí popisu svých vlastních pocitů. Respondent R1 Standa se s takovou situací zatím nesetkal, ale uvádí, že v případě, kdy by se ocitl v blízkosti případu partnerského násilí, by se necítil příjemně. Toto vyjádřil několika způsoby: „*asi by mi to ani nebylo příjemný*“, „*bylo by mi divně*“, „*jakože líto tý holky*“, „*byl bych i naštvanej*“, „*bylo by mi jakože hodně trapně i za ní*“. Také další chlapec, Vojta, vnímá násilí mezi partnery negativně, dokonce již tuto zkušenost ve svém životě prožil. Své negativní stanovisko vyjadřuje opakovaně slovy „*nemám to rád*“. Je zřejmé, že jeho hodnocení partnerského násilí je záporné, jeho vyjadřovací schopnosti však nedisponují takovou šíří, jako u prvního z respondentů, aby byl schopen svůj názor přesněji popsat. Podobně uvedl respondent Dalibor, že pokud by byl přítomen případu partnerského násilí, tak by dívku „*litoval*“. Další respondent Marián také popisuje své hodnocení negativně: „*měl bych z toho asi hodně špatnej pocit*“.

Dalibor také ve svých odpovědích projevil svůj negativní názor vůči partnerskému násilí pokusem o pojmenování tohoto fenoménu, když uvedl, že vnímá partnerské násilí

muže proti ženě jako „srabáctví“: „*pro mě už to jakoby prostě srabáctví, když uhodí holku*“.

Na rozdíl od ostatních se respondent R4 Marián zaměřuje hlavně na své vlastní fyzické projevy rozčilení při popisu situace, že by byl svědkem partnerského násilí: „*Tak určitě... první bych se celej rozklepal... nervama bych se rozklepal, prostě dyš dou na mě nervy tak prostě se rozklepu, je mi horko... hodně horko, a pak... asi bych do toho vlítnul. Pak vždycky zařvu, pak už se neovládám a už... a už bych to asi roztrh, nebo prostě nedokázal bych se na to koukat. (pauza) Buď bych se do toho pustil, a nebo bych v nervech odešel*“.

DVO 3: Jakým jednáním je manifestována konativní složka postojů respondentů k dané problematice?

Třetí dílčí výzkumná otázka si všímá konativní složky postojů chlapců ve věku 15-20 let k problematice partnerského násilí. V kapitole 3.1 jsme uvedli, jak je tato složka charakterizována v teorii. Jedná se o to, „*jak se člověk chová, nebo jak se zamýšlí chovat vůči předmětu postoje*.“ (Škobrtal, 2012, str. 72) Zajímá nás způsob, kterým se citový vztah a utvořený názor manifestují v rovině chování.

Z rozhovorů s účastníky výzkumného šetření vyplynulo, že chlapci by v případě, kdy by se stali svědky partnerského násilí, byli ochotni bránit oběť fyzickou silou. Vojta se jako jediný z respondentů do zmíněné situace dostal a fyzickou odvetu vůči násilníkovi použil v praxi, a to v situaci, kdy došlo k partnerskému násilí mezi jeho vrstevníky: „*No prostě byli jsme u kámošky, víc, parta lidí, v tu chvíli jsem partnerku ještě neměl, ale byl jsem furt toho stejnýho názoru, že prostě holky se nemlátěj... a voni se tam hádali, ve vedlejší místnosti a já jsem to slyšel, a slyšel jsem prostě plesknutí, tak jsem tam šel, holka tam seděla na zemi, brečela, tak sem ho zmlátil, protože jsem prostě za tím názorem, že prostě holky se nemlátěj a budu si za tím stát*.“ Vojta uvedl, že na obranu dívky reagoval vůči útočníkovi fyzickým násilím a nevyklučuje, že v budoucnu by ve stejném případě reagoval stejně: „*Kdybych u takovýhle situace byl, (...) kdyby to končilo fackou, tak... by se vopakovalo asi to, že bych ho zmlátil*.“ Vojta tak prakticky dokázal, že použití fyzického násilí vůči chlapci/muži, který předtím fyzicky ublížil své ženě/dívce vidí jako adekvátní jednání.

Standa, Dalibor a Marián odpovídali hypoteticky, vzhledem k tomu, že dosud nebyli s takovou situací konfrontováni. Tito chlapci tedy popisovali zamýšlené chování v dané situaci, také oni však připouštějí, že za určitých okolností by sáhli k fyzickému násilí:

„Záleží na okolnostech, takže bych mu možná vrazil taky, nebo bych ho asi určitě seřval, že jestli je jako normální nebo něco takovýho“ (Standa); „Tak prostě tohleto bych, bych řešil tak, že bych prostě... že bych toho kluka taky zmlátil sám, než abych... než abych koukal, jak ta holka se trápí, žejjo, s nim. Takže bych prostě radši... radši bych tam vstoupil do toho a tomu klukovi bych, jako... lépe řečeno... rozbil papulu, no, takhle bych to řek spíš“ (Dalibor); „No tak určitě bych ho vodhodil, no a když by se pustil do mě no tak asi bych se s nim porval, no tak“ (Marián).

Někteří z účastníků šetření uvedli, že nejdříve by se pokusili vzniklou situaci řešit slovně: *„Řek bych mu asi, ať... ať se uklidní, a že ona je taky člověk a taky se má právo rozhodovat, co chce dělat. Asi bych mu řek, že je magor a poslal bych ho někam a asi bych odešel odtamtad“* (Standa).

DVO 4: Jaká je osobní zkušenost respondentů s problematikou partnerského násilí?

Tato otázka je zaměřena na zjištění přímých či nepřímých zkušeností respondentů s partnerským násilím. Jak bylo uvedeno v kapitole 1.3.2, již pouhá přítomnost u domácího násilí v dětství figuruje jako rizikový faktor jak na straně násilníka tak oběti domácího násilí. Dále v kapitole 2.3, která je věnována adolescenci jako etapě formování partnerských vztahů, byl z pohledu sociální pedagogiky zdůrazněn význam prostředí, kterým je jedinec tohoto věku obklopen. Z výše uvedených důvodů jsme se ve výzkumném šetření pokusili zjistit, zda se účastníci výzkumného šetření s touto problematikou setkali.

Porovnáním zkušeností jednotlivých respondentů s problematikou partnerského násilí jsme zjistili, že jsou různě bohaté. Od naprosté absence zkušenosti, přes vyprávěním zprostředkované znalosti až po osobní přítomnost u případů partnerského násilí v rodině, mezi vrstevníky, nebo v okolí bydliště.

Přímou ani nepřímou zkušenost s partnerským násilím nemá respondent R1 Standa, jak uvedl dvakrát během rozhovoru: *„Možná v televizi jsem něco takového slyšel, ale jako v okolí ne“*, *„Ne, nic takovýho jsem nikdy nezažil ani neviděl, teda jako z mého okolí, že jo“* (Standa). Tím, že se s žádným případem partnerského násilí ani přímo nesetkal, ani o něm neslyšel od svých kamarádů, je respondent ve zkoumaném souboru výjimkou.

Další z chlapců, Dalibor, popisuje dva případy násilí, kterých nebyl přímým svědkem, ale oba je zná z vyprávění kamarádů: *„už jsem jeden případ zažil, takovejdl, jakože kamarád právě se rozešel s holkou a náč se nepohodli, no a vlepil jí takovou facku, že jí*

udělal monokla, jí udělal, no a pak vona to šla udat na to, na policii to šla říct no a von z toho měl... von z toho dostal asi dva roky, za mřížema“. Tento incident Daliborovi vyprávěla přímo poškozená dívka. Dále uvedl případ násilí, ke kterému došlo v rodině kamaráda: „Kamarád mi říkal, že měl tátu s mámou, voni se furt hádali, žejo, byli v rozvodovém řízení a... a prostě von měl asi dva sourozence malý a... vlastně jeho táta přišel jednou domů z hospody, přišel úplně vopilej, žejo, a ted' začal tam mlátit, začal mlátit jako svoji ženu, vztáhnul ruku i na děti, vztáhnul ruku, protože se mu nelíbilo, nelíbilo se mu, že doma že třeba není uklizeno, tak jenom kvůli tomu von je zmlátil, žejo, všechny. Svoji ženu zmlátil tak, že z toho skončila v nemocnici, děti měly zpřerážený žebra a todlencto. (...) Von jako, von jako nikdy by todleto v životě neuděl, žejo, ale von prostě s chlapama slavili něco, a von se prostě tak vopil, že... prostě měl nákou náladu agresivní, a přišel domů a... a už to bylo“ (Dalibor). Při vyprávění tohoto příběhu byl patrné respondentovo negativní hodnocení domácího násilí, sám ve svém komentáři upozorňoval na negativní důsledky pro děti.

Marián (respondent R4) mezi jiným vyprávěním zmínil následující skutečnosti, které mají význam z hlediska předmětu výzkumného šetření: „kolikrát sem viděl, že kamarád s kamarádkou, jakože spolu choděj, tak... tadyto se mu nelíbilo, nebo že tadyto udělala, tak na ní prostě začal rvát: nebudeš to dělat, tady nebudeš chodit...“. „Třeba ve škole tady znám kluci... kluky, kerý, prostě se s tím... neštvoju se s tím a prostě... tý svojí holce klidně facku daj“ (Marián). Z uvedeného vyplývá, že ve své vrstevnické skupině se tento chlapec s případy partnerského násilí setkal, blíže je však nerozváděl a není jasné, zda je vůbec sám vnímá jako partnerské násilí.

Marián se také pokusil popsat způsob řešení konfliktů, který viděl v sousedství: „sousedí jako, kolikrát sem viděl, že... nějaký pár, kluk s holkou, se začnou, jo, hádat, tadyto, pak ta holka třeba mu třískne s dveřma vod auta a jó, ten na ni vylítne, proč s tím tříská, nebo tadyto, a začnou se hádat... ten chlap k ní de, jó, chytne jí třeba za krk nebo prostě tó, ale nedokáže. Hodněkrát sem viděl, že nedokáže, uhodit, třeba. Nebo jako hádat... hádky sou si myslim jakože normální, takle, u nás“. Na přímo formulovanou otázku, zda byl někdy svědkem případu partnerského násilí však chlapec nezmínil žádný z výše uvedených případů, ale uvedl příklad, u kterého jsou na místě pochyby, zda se vůbec jedná o partnerské násilí: „třeba moje sestra, s přítelem, voni bydlej u nás, a když se... voni se jako hádali, jakože několikrát, prostě se nemohli spolu domluvit na stejný věci, to co chtěla sestra, tak prostě nepřišlo jejímu příteli, co chtěl sestry přítel, tak se nehodilo její sestře, takže se jednou se prostě hádali... jako sestry

přítel by v životě na ní nešáh, ale prostě už zvyšoval hlas, až až moc, začali po sobě... křičet, házet věci jakože myslím, že po něm hodila propisku, jó, von to po ni hodil zpátky, jó, a prostě sem do toho zasáh jakože, že už dobrý, že jakoby to neměli přehánět, no a tak se tam hádala asi další půl hodinu kvůli nesmyslu... už si ani nepamatuju, kvůli čemu to bylo, ale fakt to byl nesmysl, jakože se to dalo vyřešit fakt že slovně normálně, a voni tam po sobě řvali asi... tři čtvrtě hodiny v kuse“ (Marián).

Vojta jako jediný má osobní zkušenosti související s tématem: před několika lety byl svědkem případu partnerského násilí ve vlastní rodině a docela nedávno také případu partnerského násilí mezi vrstevníky. První situaci popsal v rozhovoru takto: *„Stalo se mi to s tátou, jsme bydleli ještě ve Vrchlabí, to mi bylo tak deset let, a táta přišel vopilej domů, v tu chvíli jako, to už bylo třeba pět let, prostě co rodiče už spolu... neměli sexuální vztah, nic... prostě se furt jenom hádali, a von přišel domů, byl vopilej, začal prostě... řvát, strašně byl hlučnej, tak mamka nevěděla co dělat, tak zavolala policajti a voni ho vykázali z baráku na čtyřadvacet hodin.“* I když to Vojta přímo neuvedl, z analýzy rozhovoru vyplynulo, že také v současné době bývá chlapec pravděpodobně svědkem hádek otce s jeho novou přítelkyní. Druhá Vojtova zkušenost s násilím mezi partnery se odehrála nedávno v jeho vrstevnické skupině a Vojta o ní vyprávěl následovně: *„No prostě byli jsme u kámošky, víc, parta lidí, v tu chvíli jsem partnerku ještě neměl, ale byl jsem furt toho stejného názoru, že prostě holky se nemlátěj... a voni se tam hádali, ve vedlejší místnosti a já jsem to slyšel, a slyšel jsem prostě plesknutí, tak jsem tam šel, holka tam seděla na zemi, brečela, tak sem ho zmlátil, protože jsem prostě za tím názorem, že prostě holky se nemlátěj a budu si za tím stát.“* (Vojta)

5.7 Shrnutí výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit postoje současných mladistvých chlapců k domácímu násilí. Při analyzování rozhovorů s účastníky výzkumného šetření jsme se zaměřili na kategorie související s předmětem výzkumného šetření.

Při analýze sociálního prostředí respondentů byla pozornost věnována jak jejich rodinnému prostředí, tak širšímu okolí (tj. kamarádi, vrstevníci, sousedi). Někteří chlapci se o svém rodinném prostředí vůbec nezmiňovali, u dalšího patrně můžeme mluvit o prostředí rizikovém (Vojta). Jedině rodinné prostředí respondenta Standy se jeví jako kvalitní a zajišťující všechny podmínky pro zdravý bio-psycho-sociální rozvoj jedince. Při pokusu o analýzu širšího prostředí bylo zjištěno, že mezi lidmi, se kterými se někteří respondenti (Vojta, Dalibor, Marián) stýkají, se stávají případy partnerského násilí.

Jedná se o prvek, který je součástí jejich širšího sociálního prostředí. Při analýze další kategorie bylo zjišťováno, jaké jevy respondenti považují za možné příčiny vzniku domácího násilí. Ukázalo se, že účastníci výzkumného šetření jmenovali jako hlavní možné příčiny vzniku partnerského násilí žárlivost, alkohol a nevěru. Dále jsme se zaměřili na analýzu způsobů řešení konfliktů, které respondenti uplatňují ve vlastních partnerských vztazích. Účastníci šetření preferují vzájemnou klidnou domluvu a shodně uvádějí, že v jejich vlastním vztahu se násilí nevyskytuje. Z dalších odpovědí usuzujeme, že při tomto prohlášení měli chlapci na mysli pouze fyzickou formu násilí. Někteří z nich se totiž dále zmiňují, že v jejich partnerském vztahu se někdy vyskytují hádky nebo vzájemné zakazování. Kromě toho nás zajímalo, jak chlapci ve věku 15-20 let pohlížejí na důsledky partnerského násilí. Bylo zjištěno, že naši respondenti si uvědomují dopad partnerského násilí ve všech rovinách, tj. v rovině fyzické, psychické i sociální. Jejich názory odpovídají teorii popsané v literatuře.

Hlavní výzkumná otázka (Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?) byla objasněna za pomoci dílčích výzkumných otázek, které se zaměřovaly na kognitivní, emocionální a konativní úroveň postojů respondentů. Dílčími cíli bylo zjistit znalosti respondentů ohledně možností intervence v případech partnerského násilí a dále zjistit, jakou zkušenost mají participanti šetření, tj. chlapci ve věku 15-20 let, s domácím násilím.

Výzkumným šetřením jsme zjistili, že obsah pojmu partnerské násilí vnímají jednotliví respondenti mírně odlišně, podle toho, s jakými informacemi o tomto fenoménu přišli do styku a nakolik byli nuceni se s ním v životě konfrontovat. Chlapci zmiňují fyzické bití, které popisují jako agresi partnera (muže) vůči partnerce (ženě). Jejich pohled na verbální projevy, např. hádky, jako na jednu z forem partnerského násilí se u jednotlivých respondentů liší. Jako instituci, na kterou je možné se obrátit v případě partnerského násilí, uvádějí respondenti shodně policii. Jeden z chlapců uvedl Linku bezpečí, další jmenoval „sociálku“. Žádný z nich neuvedl, že by ho v této souvislosti napadla možnost obrátit se na intervenční centra nebo azylové domy. Dále bylo pomocí analýzy rozhovorů zjištěno, že respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, hodnotí fenomén partnerského násilí negativně. Z odpovědí respondentů také vyplývá, že chlapci by v případě, kdy by se stali svědky partnerského násilí, byli ochotni bránit oběť fyzickou silou. Respondent Vojta se do zmíněné situace dostal a fyzickou odvetu vůči násilníkovi použil v praxi. Chlapci R1, R3 a R4 popisovali zamýšlené chování v dané situaci. Někteří by však jako první a preferovaný způsob

řešení situace raději volili slovní dohodu. Při zjišťování zkušenosti jednotlivých respondentů s problematikou partnerského násilí jsme došli k závěru, že jsou různě bohaté. Od naprosté absence zkušenosti, přes dva případy, které respondent znal z vyprávění účastníků až po osobní přítomnost u případů partnerského násilí v rodině, mezi vrstevníky, nebo v okolí bydliště.

Závěrem se jeví vhodné zhodnotit postup a metodiku výzkumného šetření. Navzdory skutečnosti, že se jedná o poměrně malý soubor, dosažené výsledky výzkumu poukazují na značnou zajímavost tématu. Provedené šetření ukázalo, že zvolená forma sběru dat se jeví jako vhodná, polostrukturované interview inspirovalo respondenty k rozvinutí debaty na dotazovanou tematiku a napomáhalo k navázání kvalitnějšího kontaktu s dotazující osobou.

Vzhledem k možnostem diplomové práce a rozsahem skromnému vzorku respondentů jsme si vědomi, že získané závěry nelze generalizovat na celou současnou generaci mladistvých chlapců. V rámci možností však byly postoje respondentů popsány s největší pečlivostí, proto by mohly přispět k rozšíření znalostí o postojových hodnotách současných chlapců zvolené věkové skupiny vůči tomuto společensky závažnému fenoménu. V tomto smyslu můžeme konstatovat, že vytyčený cíl byl splněn.

Závěr

Tématem diplomové práce je pohled mladistvých chlapců na fenomén partnerského násilí. Partnerské násilí je závažným společenským jevem, který byl až donedávna opomíjen. Teprve v posledních desetiletích se můžeme setkávat s výzkumy a statistikami, které se zabývají touto problematikou. Vychází najevo, že partnerské násilí se netýká pouze osob přímo zúčastněných, tedy oběti a agresora, nýbrž ovlivňuje také ty, kteří jsou takovému jednání přítomni jako svědci, například děti či přátele partnerů. Tím se zvyšuje jeho společenská škodlivost.

Rozhodli jsme se zaměřit se na problematiku partnerského násilí z pohledu mladistvých chlapců. Vycházeli jsme z předpokladu, že domácí násilí zasahuje významnou měrou do vztahů a určitý postoj k němu zaujímají i osoby, které se s tímto jevem nesetkaly. Z výše uvedených důvodů jsme si položili následující otázky: Jak jsou mladiství chlapci informováni o problematice partnerského násilí? Kde hledají zdroje informací? Jaký je vztah mladistvých chlapců k tomuto fenoménu? Jaké jsou subjektivní předpoklady jejich chování? V případě, že se s tímto fenoménem setkali, jaké bylo jejich chování reálně?

Cílem diplomové práce bylo popsat a analyzovat fenomén domácího násilí z pohledu mladistvých chlapců. Ve výzkumném šetření byl cíl práce specifikován na zjištění postojů současných mladistvých chlapců k domácímu násilí. Ve vztahu k cíli výzkumu byl stanoven nejprve výzkumný problém: postoj mladistvých chlapců k partnerskému násilí. Hlavní výzkumná otázka pak byla formulována následovně: **Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?** Naším záměrem bylo postihnout kognitivní, emocionální i konativní úroveň postoje našich respondentů ve vztahu k fenoménu domácího násilí.

První čtyři kapitoly předložené diplomové práce jsou věnovány teoretickému ukotvení zvoleného tématu. Nejdříve je pozornost zaměřena na samotný fenomén partnerského násilí, jak je popsán v odborné literatuře. Všimáme si forem a projevů partnerského násilí, příčin, které vedou k jeho vzniku a samotných aktérů. Kromě toho jsou také zmíněny důsledky partnerského násilí. Jelikož cílovou skupinou našeho výzkumného šetření jsou mladiství chlapci, tedy jedinci ve věku adolescence, další kapitola se zabývá obdobím adolescence a jeho charakteristikami, se zvláštním zřetelem na formování identity a utváření vzorců partnerských vztahů. Třetí kapitola je ve vztahu k předmětu diplomové práce věnována postojům. Osvětluje, co postoje jsou, popisuje je

pomocí jejich složek a vlastností, dále zmiňuje mechanismy utváření a změny postojů. Následuje kapitola čtvrtá, kde je na fenomén partnerského násilí pohlédnuto v sociálně pedagogickém kontextu, jsou zde popsány možnosti prevence a intervence.

Následující, pátá, kapitola diplomové práce je zaměřena prakticky. Popisuje výzkumné šetření uskutečněné s cílem zodpovědět hlavní výzkumnou otázku (Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?). V úvodu je nastíněna charakteristika kvalitativního výzkumného designu, který jsme zvolili pro realizaci výzkumného šetření a jsou popsána jeho omezení a limity, jako obtížná zobecnitelnost poznatků vzešlých z kvalitativního výzkumu a možné subjektivní ovlivnění osobou výzkuníka. Jsme si vědomi, že z takto malého vzorku respondentů není možné formulovat závěry s všeobecnou platností, přesto jsme přesvědčeni o jejich výpovědní hodnotě. Metodou sběru dat bylo semistrukturované interview, získaná data byla následně analyzována za využití prvků zakotvené teorie. Lze konstatovat, že realizovaný výzkum přinesl odpovědi na všechny položené otázky.

Hlavní výzkumná otázka (Jaké postoje mají mladiství chlapci k domácímu násilí?) byla objasněna za pomoci dílčích výzkumných otázek, které se zaměřovaly na kognitivní, emocionální a konativní úroveň postojů respondentů. Výzkumným šetřením jsme zjistili, že obsah pojmu partnerské násilí vnímají jednotliví respondenti mírně odlišně, podle toho, s jakými informacemi o tomto fenoménu přišli do styku a nakolik byli nuceni se s ním v životě konfrontovat. Chlapci zmiňují fyzické bití, které popisují jako agresi partnera (muže) vůči partnerce (ženě). Jejich pohled na verbální projevy, např. hádky, jako na jednu z forem partnerského násilí se u jednotlivých respondentů liší. Dále bylo pomocí analýzy rozhovorů zjištěno, že respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, hodnotí fenomén partnerského násilí negativně. Z odpovědí respondentů také vyplývá, že chlapci by v případě, kdy by se stali svědky partnerského násilí, byli ochotni bránit oběť fyzickou silou. Respondent R2 se do zmíněné situace dostal a fyzickou odvetu vůči násilníkovi použil v praxi. Chlapci R1, R3 a R4 popisovali zamýšlené chování v dané situaci. Někteří by však jako první a preferovaný způsob řešení situace raději volili slovní dohodu.

Předpokládané využití práce je především pro zvýšení informovanosti pedagogů, sociálních pedagogů, vychovatelů a dalších odborníků z řad pomáhajících profesí pracujících s dospívajícími jedinci. Přínos práce spočívá v tom, že představuje další díl mozaiky, který je možné přiřadit k souhrnu již popsaných závěrů v oblasti zkoumání problematiky partnerského násilí. Navzdory tomu, že byl zkoumán poměrně

malý soubor respondentů, diplomová práce a její výsledky poukazují na značnou důležitost a zajímavost tématu a skýtají dostatek podnětů pro další studium dané problematiky formou výzkumných šetření.

Do budoucna by bylo vhodné na výzkum navázat a pokračovat v dalším bádání. Lze uvažovat především o možnosti oslovit větší počet respondentů a případně se pokusit vyhodnotit jejich vztah k partnerskému násilí také kvantitativně. Zajímavé by mohlo být rovněž zacílení výzkumu na komparaci postojů různých skupin respondentů - například oslovit ve shodném zastoupení mladistvé chlapce a dospělé muže, nebo chlapce a dívky stejné věkové skupiny. Poznatky získané v diplomové práci mohou tedy poskytnout určitá vodítka pro další specificky zaměřenou analýzu v budoucím výzkumu.

Seznam použitých zdrojů:

ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. Druhé, aktualizované vydání, v Portálu první. Překlad Erik Herman, Miroslav Petržela, Dagmar Brejlová. Praha: Portál, 2003, 751 s. ISBN 80-717-8640-3.

BAŠTECKÁ, Bohumila. *Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 515 s. ISBN 978-807-3674-700.

BENDLOVÁ, Daniela. *Násilí v partnerském vztahu z pohledu mladistvých dívek*. Hradec Králové, 2013. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Vedoucí práce Josef Kasal.

BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Překlad Monika Burger. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-802-5117-866.

Domestic Abuse and Gender Inequality: An Overview of the current debate. *CRFR - Centre for Research on Families and Relationship. The University of Edinburgh*. Briefing 69, August 2013.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 6. vyd. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 2011, 175 s. ISBN 978-802-6200-406.

GÁLIK, Stanislav. *Psychologie přesvědčování*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 95 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4247-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, 208 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 3. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2003, 166 s. ISBN 80-717-8763-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-802-6202-196.

HERMAN, Judith Lewis. *Trauma a uzdravenie: násilie a jeho následky : od týrania v súkromí po politický teror*. 1. vyd. Bratislava: Aspekt, 2001, 342 s. Knižná edícia feministického kulturného časopisu Aspekt. ISBN 80-855-4924-7.

HLAĎO, P. *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol* [online]. Brno : Mendelova univerzita v Brně, 2011. 134 s. Dostupný z WWW: <http://www.vychova-vzdelavani.cz/pedagogickyvyzkum.pdf>. ISBN 978-80-7375-544-7.

KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006, 156 s. ISBN 80-731-5125-1.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-807-3673-833.

KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 213 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.

KUTÁLKOVÁ, Petra a KOBOVÁ, L'ubica. *Sexuální násilí: proč se nikdo neptá?*. Praha: In IUSTITIA, 2014, 232 s. ISBN 978-802-6057-932.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 80-717-8747-7.

MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava; POKORNÁ, Dana a TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.

MATOUŠEK, Oldřich et al. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Editor Alois Křišťan. Praha: Portál, 2013, 570 s. ISBN 978-802-6203-667.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2.vyd. Praha: Academia, 1998, 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

POKORNÝ, Vratislav; TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Ústavu psychologického poradenství a diagnostiky, 2001, 110 s. Prevence sociálně patologických jevů. ISBN 80-865-6803-2.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 400 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 208 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4731-339.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 3. přeprac. Praha: Portál, 2014, 390 s. ISBN 978-802-6207-726.

ŘIHÁČEK, Tomáš; ČERMÁK, Ivo a HYTYCH, Roman. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s. ISBN 978-802-1063-822.

SKORUNKOVÁ, Radka. *Úvod do vývojové psychologie*. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 69 s. ISBN 978-80-7041-490-3.

SKUTIL, Martin, et al. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Vydání první. Praha: Portál, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

SURYNEK, Alois. *Základy sociologického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001, 160 s. ISBN 80-726-1038-4.

ŠEVČÍK, Drahomír; ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. ISBN 978-807-3676-902.

ŠKOBRTAL, Pavel. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Vyd. 1. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2012, 112 s. ISBN 978-807-4641-992.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-717-8308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, 124 s. ISBN 978-807-3723-071.

VOŇKOVÁ, Jiřina; MACHÁČKOVÁ, Radka. *Domácí násilí: právní minimum pro lékaře*. 2. vyd. Praha: profFem, 2004, 61 s. ISBN 80-239-4026-0.

VYMĚTALOVÁ, Simona. Domácí násilí: přirozený jev? K postojům české společnosti k problematice domácího násilí / Domestic Violence: A Natural Phenomenon?. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*. 2001, Roč. 37, Čís. 1 (březen 2001), s. 103-121.

VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměnk. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

Internetové zdroje

Domácí násilí. In: *Bílý kruh bezpečí, o.s.* [online]. 2007 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

Domácí násilí. *Záchranný kruh* [online]. 2015 [cit. 2015-02-08]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/domaci-nasili.html>

Intervenční centra. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2009 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4228>

O linkách důvěry. *Česká asociace pracovníků linek důvěry České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://www.caplđ.cz/o-linkach-duvery>

O nás/Poslání. *Acorus, občanské sdružení: pomoc osobám ohroženým domácím násilím* [online]. 2011 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>

Primární prevence násilí mezi partnery. *Bílý kruh bezpečí* [online]. 2003 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/prevence/primarni-prevence-nasili-mezipartnery>

ROSA - centrum pro týrané ženy. *Rosa, o.s.* [online]. 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>

Seznam příloh

Příloha A – Rozhovor Marián

Příloha A – Rozhovor Marián

Marián (jméno bylo změněno), 17 let

(T: Tazatelka)

T: Tak můžeme začít. Když řeknu partnerské násilí, tak mi řekněte, co se vám vybaví, jak si ho představujete?

Marián: Takže partnerský násilí, tak asi že nějaký vztah, mezi klukem a holkou, co by si ta holka nepřála a ten kluk chce, a když mu nevyhoví, tak prostě se chová jinak a tý holce se to samozřejmě nelíbí... a nebo může to být i mezi kamarádama, kerý si prostě neporozuměj a začnou se kuli nenormální větě hádat... asi takle. Sám s tím mam zkušenosti, určitě, protože se mi to už stalo kolikrát, když něco chci, tak si to dosáhnu, a když se mi to nevede, tak prostě... dělám pro to, co můžu, ale vyhýbám se tomu fyzicky. A spíš se snažim vždycky slovně.

T: Takže co si myslíte, že to partnerské násilí teda je?

Marián: No, do tý doby, dokad' jeden z nich na druhého nesáhne, tak... tak ještě by se to dalo...? (tázavý pohled).

T: Neptejte se mě, jestli to je správně, tady není jedna správná odpověď, já chci vědět, jak vy to vidíte, to mě zajímá, a to může být různé.

Marián: Tak do tý doby, dokad' se neporvou, nebo, prostě, nebude se zvyšovat hlas, tak, to je pro mě.

T: Takže zvyšování hlasu už je násilí?

Marián: Ano.

T: A nějaké nadávání, nebo slovní ponižování, to byste do partnerského násilí zahrnul?

Marián: Tak to už je... na tom člověku, jak to vezme, já si myslim, že asi určitě, když to je furt, a když se prostě nedohodnou ty lidi a čím dál víc se zvyšuje hlas a čím víc nadávaj, tak ano.

T: Děkuji. Mluvíme o partnerském násilí, takže budeme myslet na ten vztah kluk – holka. Na to mezi kamarádama, jak jste říkal, na to teď můžeme zapomenout. V každém vztahu se vyskytnou problémy.

Marián: Ano, určitě, tak... žárlivost, ta asi na prvním místě. Pak si myslím, že... ty spory mezi sebou, že se něco někomu nelíbí a ten druhý s tím nesouhlasí, takže vzniká hádka samozřejmě... No, a pak když vznikne nevěra, tak... ať ten druhý pak se nediví, žejo. Takže tím pádem...

T: Jak vy byste řešil tyhle jednotlivé věci?

Marián: Tak vždycky se to snažím řešit v klidu, bez nějakýho násilí a... bez zvyšování hlasu... když to nejde, tak rači... sklopím uši a otočím se a du pryč, jinak to nemá cenu, když se prostě s tím člověkem nedohodnu, tak... tak to prostě nejde, no.

T: Vy máte přítelkyni, že?

Marián: Ano.

T: A jak se vám průběžně daří ty konflikty řešit?

Marián: No tak... snažíme se si nelhat, prostě, říct si všechno na rovinu, a když... no, někdy to prostě jde poznat, když mi lže, ale radši mi to řekne sama, a když mi to řekne, tak samozřejmě, že jsem naštvanej na ni... hádám se s ní, zvýším hlas, ale tím pádem i ona na mě, protože nejsem taky zas dobřej, žejo... takže se začnem hádat, ale jako snažím se to s ní vždycky urovnat, aby bylo všechno v pořádku, aby... abychom se nemuseli zbytečně...

T: A stalo se někdy, že jste to musel řešit rukou?

Marián: No, kolikrát... kolikrát jsem chtěl... hodněkrát jsem chtěl, ale prostě mi to nedá, je to přece holka, a dyš něco takovýho udělá, dyš mě podvede, prostě, když mi je nevěrná, nebo když mi lže, tak rači jí nechám bejt, ať si to užívá dál s někým jiným... Hodněkrát jsem chtěl uhodit, nebo taklenc, ale rači sem se ovládal.

T: A jak vidíte, že ve vašem okolí lidé řeší partnerské problémy? Spolužáci, sousedi, rodina...

Marián: No tak... třeba ve škole tady znám kluci... kluky, kerý, prostě se s tím... neštvou se s tím a prostě... tý svojí holce klidně facku daj, ale že, pak se třeba stane, že ta holka zmlátí toho kluka, no. Jakože třeba mu to vylítne, a pak už mu to je líto, tak se rači nechá zmlátit, no, nebo... kolem... u nás, tam... hm... sousedi jako, kolikrát sem viděl, že... nákej pár, kluk s holkou, se začnou, jo, hádat, tadyto, pak ta holka třeba mu třískne s dveřma vod auta a jó, ten na ni vylítne, proč s tím tříská, nebo tadyto, a začnou se hádat... ten chlap k ní de, jó, chytne jí třeba za krk nebo prostě tó, ale nedokáže.

Hodněkrát sem viděl, že nedokáže, uhodit, třeba. Nebo jako hádat... hádky sou si myslím jakože normální, takle, u nás.

T: Takže jste nikdy neviděl, aby muž mlátil ženu?

Marián: Neviděl sem to, kdybych to viděl, tak bych, i kdyby mi to bylo cizí, tak bych se asi do toho... pustil, jako že... jesli je normální, jakože...

T: Hm. A co konkrétně byste dělal, když říkáte „bych se pustil“?

Marián: No tak určitě bych ho vodhodil, no a když by se pustil do mě no tak asi bych se s nim porval, no tak...

T: Myslíte, že pak už by toho nechal?

Marián: No pak bych byl asi rozčílenej a asi bych už... nevim, pak bych se asi se na to vykašlal, ale... jinak kdybych to viděl, tak bych to asi nenechal dopustit, aby zmlátil ňákou ženskou někdo.

T: A jak byste se cítil, kdybyste viděl, že váš kamarád se snaží svou dívku manipulovat, ovládat, nebo jí ubližuje? Jak by vám bylo?

Marián: Tak určitě... první bych se celej rozklepal...

T: Jako proč, strachy asi ne?

Marián: Ne, to ne, nervama bych se rozklepal, prostě dyš dou na mě nervy tak prostě se rozklepu, je mi horko... hodně horko, a pak... asi bych do toho vlítnul. Pak vždycky zařvu, pak už se neovládám a už... a už bych to asi roztrh, nebo prostě nedokázal bych se na to koukat. (pauza) Buď bych se do toho pustil, a nebo bych v nervech odešel.

T: Kdybyste v nervech odešel, tak to byste pak z toho sám byl špatný, ne? To byste pak byl naštvaný celý zbytek dne, ne?

Marián: Asi určitě, ale už... cokoliv se dá překousnout, tak asi bych to taky překous, ale jako měl bych z toho asi hodně špatnej pocit.

T: Stalo se vám někdy, že jste byl někde s kamarádama a někdo z nich holce něco přikazoval, nebo zakazoval, jako nikam nepůjdeš, tady budeš a podobně?

Marián: Určitě, to dělám i já, že ze žárlivosti jí zakazuju „s tadytim se bavit nebudeš“, „s tímhle se bavit nebudeš“ nebo prostě tak jak vona na mě, tak já na ni...

T: A jak to přítelkyně bere, když jí takhle zakazujete?

Marián: Musí to pochopit, protože vona zakazuje i mně. A já ji poslechnu, takže vona bude poslouchat i mě, tím pádem, žejo. A když prostě se nedaří, tak... (udělá gesto zamávání)

T: A je možné být v takovém vztahu trvale, že si budete navzájem zakazovat?

Marián: Určitě ne, určitě ne, ale tak prostě, když vidím, že... něco zkouší, nebo... né že zkouší, když se mi něco nelíbí, tak jí to řeknu do očí, prostě, a kolikrát sem viděl, že kamarád s kamarádkou, jakože spolu choděj, tak... tadyto se mu nelíbilo, nebo že tadyto udělala, tak na ní prostě začal rvát „nebudeš to dělat, tady nebudeš chodit“... jó? Taky se mě to nelíbilo, ale tak je to jejich vztah, do toho se nemá jakože nikdo plíst.

T: Takže to jste přešel, protože oni mají právo si dělat mezi sebou co chtějí?

Marián: Ano. (delší pauza, pak se nadechne k další řeči)

T: No, povídejte dál, nebojte se.

Marián: Tak jsme jednou byli na diskotéce, a začali se tam rvát kluci, dva kluci kvůli holce, která vůbec nevěděla, že to je kvůli ní, když jsem jí to řek, tak ta holka teda tam přišla, jo, chtěla to řešit... jako proč se perou a tadyto a prostě se to chtělo vyřešit, kdo s kým bude, kdo jak zůstane... Nakonec ta holka byla nejhorší, a ty dva kluci byli spolu největší kamarádi, a dodnes jim to drží, žejo. Takovýdle.

T: A on s ní předtím jeden z nich chodil?

Marián: No, oni s ní měli oba dva něco, jakože... něco víc, mezi sebou.

T: Hm. Dobře. Tak asi se zkusím zeptat, jak byste se v takovém případě zachoval, když byste viděl, že váš kamarád se snaží svou dívku manipulovat, ovládat, nebo jí ubližuje?

Marián: No tak ze začátku asi bych... bych to nechal být... do té doby, dokad' by mě nepožádala vo pomoc, nebo ať ji pomůžu, prostě, s ním to ňák urovnat... nebo von, kdyby mě poprosil, tak určitě bych jim pomoh, voboum dvoum, zkusil bych to dát dohromady, a dyš by to prostě nešlo, tak... pak už bych se asi do toho neplet, nebo... ať si pak dělaj, co chtěou. Jinak bych se asi určitě snažil, aby jí neublížil, nebo vona jemu, žejo.

T: No a teď si představte, když byste věděl o nějakém případě partnerského násilí ve svém okolí, že už si opravdu třeba ubližují, kam je podle vašeho názoru možné se obrátit?

Marián: Tak určitě buď na policii bych se obrátil, nahlásil bych to jako že... buď tam dělaj bordel, nebo prostě se nemusej, ať se tam přijdou podívat, jo, že to není v pořádku... Nebo bych... nebo bych tam... nebo bych se tam šel zeptat sám, co a jak... a zkusil bych to s něma ňák vyřešit v klidu, aby nebyl zbytečné problémy.

T: Tak ta policie?

Marián: Tak určitě, ale kdybych znal třeba jejich blízký, tak bych zkusil jejich buď rodiče, nebo bratra, nebo prostě sourozence.

T: Jasně. Ještě bych se chtěla zeptat, jestli jste se někdy setkal s případem partnerského násilí sám nebo ve svém okolí?

Marián: Tak určitě, třeba moje sestra, s přítelem, voni bydlej u nás, a když se... voni se jako hádali, jakože několikrát, prostě se nemohli spolu domluvit na stejný věci, to co chtěla sestra, tak prostě nepřišlo jejímu příteli, co chtěl sestry přítel, tak se nehodilo její sestře, takže se jednou se prostě hádali... jako sestry přítel by v životě na ní nešáh, ale prostě už zvyšoval hlas, až až moc, začali po sobě... křičet, házet věci jakože myslím, že po něm hodila propisku, jó, von to po ni hodil zpátky, jó, a prostě sem do toho zasáh jakože, že už dobrý, že jakoby to neměli přehánět, no a tak se tam hádala asi další půl hodinu kvůli nesmyslu... už si ani nepamatuju, kvůli čemu to bylo, ale fakt to byl nesmysl, jakože se to dalo vyřešit fakt že slovně normálně, a voni tam po sobě řvali asi... tři čtvrtě hodiny v kuse, jo, a nakonec sem byl nejhorší ten já, ale jako vyřešil sem to s nima jakože se dali zpátky dohromady, jo, protože sestra už mu balila věci, a... jó, jako že, že už konec, a nakonec se dali zpátky dohromady a byli nakonec našťvaný na mě, no. Ale jako zachránil sem je, a už se mi i omluvili, všechno, jsme v pořádku, jakože.

T: Tak to dobře dopadlo nakonec.

Marián: Dobře to dopadlo, ano.

T: Tak jo. Tak já vám děkuji za rozhovor.